

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozem-
stvo 20 Lir — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 50 Lir.
Ček. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inserate.

Podružnica:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tuje-
ga izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izšla vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

SCOVENE

Abbonamenti: Mese
18 Lire; Estero, me-
se 20 Lire, Edizione
domenica, anno 34
Lire, Estero 50 Lire.
C. C. P. Lubiana
10.650 per gli abbo-
namenti; 10.349 per
le inserzioni.
Filiale:
Novo mesto.

Bollettino No 923

La conquista di un'importantissima posizione in Tunisia

Attacchi continui contro i porti dell'Africa francese - 16 aerei abbattuti in combattimento - L'affondamento di un sommergibile nemico

Il Quartier Generale delle Forze Armate comu-
nica:

Intensi tiri delle artiglierie nemiche su nostri casermi avanzati del fronte cirenaico sono stati efficacemente controbattuti.

In Tunisia reparti germanici hanno conquistato un'importante posizione, facendo 454 prigionieri, fra i quali 18 ufficiali; in altro brillante azione un battaglione di bersaglieri catturava oltre 300 prigionieri inglesi.

Sono continuati gli attacchi diurni e notturni di formazione dell'Asse contro i porti dell'Africa Francese e il naviglio alleato: nel corso i vivaci duelli con la caccia tedesca l'aviazione avversaria perdeva 16 aerei.

Nel Mediterraneo centrale un nostro ricognitore in combattimento con quattro «Spitfire» e abbattuto uno e danneggiato gravemente un altro, rientrando alla base rivelando di colpi.

La nave ospedale «Città di Trapani» è stata silurata e affondata. Non aveva feriti a bordo. Su 120 persone a bordo, 104 sono state salvate, fra le quali tutte le infermiere della Croce Rossa. Velivoli britannici hanno compiuto incursioni su alcune località della Sicilia; due feriti tra la popolazione civile.

Un apparecchio, centrato dalle batterie controaeree è precipitato in fiamme nel pressi di Augusta.

Una nostra torpediniera al comando del capitano di corvetta Daniamino Furina ha affondato un sommergibile nemico.

Vojno poročilo št. 923

Važna postojanka v Tuniziji zavzeta

Neprestani napadi na pristanišča v francoski Afriki - 16 letal sestreljenih v borbi - Sovražna podmornica potopljena

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil ob-
javlja:

Močnejšemu streljanju sovražnega topništva na naše sprednje postojanke na cirenajskem bojišču so sledili izdatni protudarci.

V Tunisu so nemški oddelki zavzeli važno postojanko ter prijeli 454 ujetnikov, med katerimi je bilo 18 častnikov. V nekem drugem sijajnem nastopu je en strelski bataljon zajel nad 300 angleških padalcev.

Nadaljevali so se tudi dnevni in nočni napadi osnih letalskih skupin na pristanišča francoske Severne Afrike in na zasidrano ladjeve. V živahni dvoboj z nemškimi lovci je nasprotno letalstvo izgubilo 16 letal.

V osrednjem Sredozemlju je eno naše ogledniško letalo v borbi s štirimi letali vrste «Spitfire» enega sestrelilo, drugega težko poškodovalo ter se prerušeno s strelji vrnilo v oporišče.

Torpedirana in potopljena je bila bolniška ladja «Città di Trapani». Na krovu ni imela ranjenec. Izmed 120 oseb, ki so bile na krovu, so bile 104 osebe rešene in med njimi so bile vse bolničarke Rdečega križa.

Angleška letala so izvedla napade na nekatere kraje v Siciliji; med civilnim prebivalstvom sta dve osebi ranjeni. Eno letalo, ki ga je zadelo protiletalsko topništvo, je v plamenih treščilo na tla blizu Augusta.

Neka naša podmornica pod poveljstvom korvetnega kapitana Beniamina Farina je potopila sovražno podmornico.

Duhovna strnjenost Španije

Madrid, 4. decembra AS: Vsa Španija praznuje danes rojstni dan generala Franca v ganljivih manifestacijah duhovne solidarnosti. Franco je sprejel tisoče brzojavnih čestitk iz vseh pokrajin Španije, Balearov, Kanarskih otokov in Maroka. Vsi listi objavljajo Francovo življenjsko pot navajajo velike dogodke iz njegovega vojaškega in političnega življenja, ki je v celoti posvečen Španiji. Franco je prebil dan med svojo družino in pa pri opravljanju tekočih državnih poslov. Tudi prejšnja leta je ljudstvo praznovalo rojstni dan, toda to leto bo špansko ljudstvo posebej poudarilo tesno solidarnost med narodom in njegovim voditeljem. V tem dramatičnem trenutku evropskega življenja, ko divja vojna okoli španskih sredozemskih in afriških meja, vidi špansko ljudstvo v osebi Francovi na državnem vodstvu ne samo poročilo za koristi in čast Španije, marveč tudi poročilo za večne vrednote španstva, ki so tesno povezane z življenjem španskega naroda.

Odlikovani letalci

Sredozemsko bojišče, 4. dec. AS. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča: Posebni Hitlerjev odposlanec je odlikoval z železnim križcem II. razreda sledeče italijanske pilote, ki so se posebno odlikovali v vzhodnem Sredozemlju: podpolkovnik Mayer Luigi, major Casini Gabriele, stotnik Solimena Attilio, poročniki: Marsellachi Enrico, Miranda Enrico, Cattaneo Eustachio, Michelotti Guglielmo, Bresciani Guido, Faggian Mario, Taverna Eugenio, Badini Giovanni ter podporočnik Menini Giuliano. Slovesnost se je vršila na nekem našem sredozemskem letališču.

Veličastni odmevi Ducejevega govora

Ponosna Ducejeva izvajanja so naredila velikanski vtis po svetu — Poskus za razbitje Osi in uklonitev Italije se je razblinil v nič

Berlin, 4. dec. AS. V nemških pristojnih krogih omenjajo z živim zanimanjem obsežen odmev, ki ga je veliki Ducejev govor vzbudil po vsem svetu, tudi po anglo-amerikanskem. Precej značilno je, pripominjajo, da je angleška propaganda takoj odgovorila z vsemi mogočimi sredstvi v upanju in v namenu, da bi ojačala globoki vtis, ki ga je odgovor Churchill vzbudil celo po nekaterih tako imenovanih nevtralnih državah, n. pr. v Švici. V tej zvezi je zanimivo pisanje lista «Bund». Ta najprej poudarja silo in jasnost Ducejevega govora, potem pa prihaja do naslednjega sklepa:

Diplomatski poskus za razbitje Osi je torej treba smatrati za spodletel. Otrocijski poskus za uklonitev Italije z grožnjami o nasilniških nastopih širokega obsega se je končal s kričečim porazom. Milostni sunek mu je včeraj dal Mussolini v imenu 45 milijonov Italijanov. Poskus je torej bil smešen, kakor je povedal tudi tajnik fašistovske stranke minister Vidussoni vprčo vodstva. Domisljava je utvara o uničenju Italije in, recimo, o uničenju Nemčije. Oba naroda prav dobro vesta, kakšna usoda bi ju čakala, če bi mogel sovražnik zmagati. In prav zaradi tega sta bolj kakor kdaj odločena bojevati se do konca, to je, bojevati se do zmage. Italijanski narod je kakor nemški narod graniten stolp, katerega se angleško-ameriškim spletkam, pa naj bodo še tako po hudičevu zamišljene, ne bo posrečilo niti opraskati. Vsi taki poskusi — in dejstva to dokazujejo — bodo rodili dočela nasprotni učinek: še močnejše bodo ojačili voljo in s tem prepričanje o zmagi.

Stockholm, 3. dec. AS. »Allehand« se povrača danes na Ducejev govor v posebnem uvodniku z naslovom »Ofenziva proti Italiji. List začenja s pripombo, da so Angleži istočasno z bombardiranjem največjih severno-italijanskih industrijskih mest začeli fantastično propagando v upanju, da bi potegnili Italijo iz vojne in zadnji Churchillov govor brez nevarnosti slepomiselnosti kaže, kam meri ta njihova ofenziva, ki je bila znova obrnjena proti italijanskemu narodu. In zato je Mussolini odgovoril na pravičen način na vse takšne angleške poskuse. V svojem velikem govoru — piše list, je Duce odbil vsako prigravljano k ločenemu miru zagotavljajoč, da se italijansko ljudstvo disciplinirano in odločno bori do zadnjega. List poudarja odkritost in močnost, s katero je Mussolini govoril o dosedanjih italijanskih izgubah. Govor, nadaljuje »Allehand«, je globoko resen. Njegov ton je bil tako trd in tako siguren, da morajo vse zavezniške propagandne laži o zlomu italijanskega odpora nujno izgledati kot gola domisljija. Nasprotno pa se mora sklepati, da se vse italijansko ljudstvo, ne samo fašistovska stranka, bori z rami ob rami prav gotovo tako dolgo, dokler to Mussolini hoče. Mnogi prejšnji zgledi iz te vojne kažejo, da ljudstvo v enakem položaju lahko vzdrži najtrše udarce in prekosi samega sebe. Gotovo zavezniki z začetno propagando ne bodo mogli odtrgati Italije od Nemčije.

Bern, 4. dec. AS. Švicarski listi so obširno komentirali Ducejev govor ter mu pripisali velik pomen. Dejstvo, da je Duce spontano predložil italijanskemu narodu Churchillov govor in žalitve, ki jih je vseboval, švicarski listi smatrajo enoglasno za dokaz, da Mussolini najbolje ve, kakšna je odpora sila Italijanov. »Basler Nachrichten« piše, da Mussolini nikakor ni prikrival italijanskemu ljudstvu, kakšne tegobe bo moralo prenesti in piše, da si je Italija v Sredozemlju privzela pobudo ter odgovornost, kar je pokazal Mussolini z izjavo, da je predlagal zasedbo Francije. Nato je list povzel Churchillove grožnje Italijanom ter pripomnil, da je Duce odgovoril na izzivanje z novo proglasitvijo solidarnosti z Nemčijo, svetega značaja te vojne in nujnosti nadležati vojno do zmage. »Tribune de Geneve« pa s svoje strani omenja prispevek Italije k vojni. Vstop Italije je imel velike odmeve v vojaških dogodkih, je strmoglavil Francijo, potrdil maršala Petaina in njegov glavni stan v prepiranju, da bi bil vsak nadaljnji odpor brez koristi, je privezal na Sredozemlje in Afriko važne sovražne sile, omogočil nemški armadi, da se je lahko utrdila na črni celini ter je olajšal njeno nalogo na Balkanu. Italijanski prispevek se je pokazal tudi v letalski soudeležbi pri letalski ofenzivi proti Angliji ter v posebnem ekspedicijskem zboru, ki je bil odposlan na vzhodno bojišče. Italija se je spontano odpovedala ugodnostim komodne nevtralnosti ter je zelo povečala svoj kontinentalni položaj. Ne samo da je povečala svoj vpliv na celo vzhodno Adriatsko obalo, marveč nadzira tudi Savojo, Korziko, Nico ter je s svojo armado prekoračila Rodan. Danes se nahaja Italija v prvi liniji.

Nova japonska pomorska zmaga

Japonci so v Salomonskih vodah potopili eno bojno ladjo, eno križarko in dva rušilca

Tokio, 3. decembra, AS. Glavni cesarski stan poroča, da so torpedne enote japonske mornarice v noči na 30. november smelo in srdito napadle močno sovražno pomorsko skupino ob Loungi (Guadalcanar) na Salomonskih otokih.

Uspehi tega spopada so naslednji: Amerikanci so izgubili eno bojno ladjo, eno križarko razreda »Augusta« ter dva rušilca. Vse te ladje so bile potopljene, poleg tega pa sta bila zažgana še dva rušilca. Japonske izgube: ena potopljena rušilca. Ta spopad bo v bodočnosti imenovan »močna bitka pri Loungi«. V zvezi s to bitko poročajo, da je bila ta sovražna skupina sestavljena skoro izključno iz enot, pripadajočih severnoameriški atlantski mornarici. Bojne

Ankara, 4. dec. AS. Ducejev govor, ki ga je objavil turški tisk, so sprejeli vsi politični krogi kot dokaz jasnega, določenega in neomajnega stališča Italije, ki je zmedlo vse anglosaške utvare. Tukajšnji krogi označujejo trdnost, s katero je Mussolini orisal položaj Italije v vojni, za veliko demonstracijo moči.

Tokio, 4. dec. AS. Vsi tukajšnji časopisi prinašajo pod velikimi naslovi Ducejev govor ter še zlasti podčrtavajo tiste odstavke, ki govore o Japonski, poročstvu za zmago trojne zveze, o temeljitem odgovoru na prostaški Churchillov napad, o britanskih lažeh in o odločnosti italijanskega naroda, da nadaljuje vojno vse do zmage.

Napadalni boji pri Tereku

Pri Tereku je bil sovražnik v obrambi, drugod pa so bili vsi sovražni napadi odbiti — 87 sovjetskih tankov uničenih

Hitlerjev glavni stan 4. decembra Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Sovjeti so severovzhodno od Tuapseja in ob Tereku zopet zman napadali z močnimi silami. Nemški brzi oddelki so izvedli v zadnjih dveh dneh v prostoru severno od Tereka uspešne napadalne operacije, dosegle znatne pridobitve na ozemlju ter uničili več sovražnih konjeniških in motoriziranih enot. Zajeti je bilo mnogo ujetnikov in velik plen v orožju in prevoznih sredstvih.

V teku bojev v Kalmiški stepi je bil razbit nadaljnji sovražni pehotni bataljon, osem oklepnih vozil in mnogo prevoznih sredstev je bilo uničenih in najvažnejša oskrbovalna cesta sovražnika pretrgana.

V nadaljnjih silovitih obrambnih bojih med Volgo in Donom so se včeraj z velikimi izgubami zrušili ponovni močni sovjetski napadi. 36 oklepnih vozil je bilo uničenih, več sto ujetnikov, mnogo orožja in drugega plena je padlo v roke naših čet.

V velikem Donskem kolenu so potekali lastni napadi kljub trdovratnemu odporu sovražnika, ugodno.

Na odseku Kalinin-Ilmsko jezero so se zopet ponovno močni sovjetski oklepni in pehotni napadi z velikimi krvavinami in materialnimi izgubami. Sovražnik je znova izgubil 49 oklepnih bojnih voz. Oddelki bojnih in strmoglavnih letal so uspešno posegli v ogrožene obrambne boje.

Lovska letala so se spopadla z močnimi sovražnimi oddelki in so sestrelila 22 sovjetskih letal. Štiri nadaljnja letala so bila uničena od protiletalskega topništva. Tri lastna letala pogrešamo.

Na bojišču v Cirenajki obojestranska topniška borba.

V Tunisu so nemške čete zavzele važne postojanke. Italijanske čete so uničile neki oddelki britanskih padalcev. 754 ujetnikov je bilo zajetih. Oddelki nemškega in italijanskega letalstva so v strmoglavih in nizkih poletih nastopili proti sov-

Ducejev poziv županom

Rim, 4. dec. AS. Duce je po prefekstih poslal županom manjših in kmečkih občin naslednjo brzojavko:

»Slišali ste moj klic. Pojdite na delo, da bo izpraznjenje mest ob najmanjši meri birokracije dokazalo, da se v fašistovskem času narodna vzajemnost uresničuje v stvarnih, naglih in plemenitih oblikah. Prepričan sem, da boste to storili. Poročajte mi! — Mussolini.«

raznim oklepnim vozilom in prevoznim sredstvom. Nočni letalski napadi so bili izvedeni proti pristanišču v Boni in proti sovražnim oskrbovalnim potem v Alžiru. Nemški lovci so sestrelili 16 britanskih letal. Dve lastni letali pogrešamo.

V času od 21. do 30. novembra je izgubilo britansko letalstvo 111 letal, od tega 62 v Sredozemskem prostoru. V istem času je bilo v boju proti Angliji izgubljenih 50 lastnih letal.

V ponovnih prodorih proti angleški obali so nemški hitri čolni 1. decembra potopili trgovsko ladjo s 3000 tonami in eno stražno ladjo. 3. decembra so potopili 1 rušilec razreda »Hunts« in 2 trgovski ladje s skupno 4500 tonami. Po težkih nočnih bojih s sovražnimi rušilci so se vsi hitri čolni vrnili v svoje oporišče.

Berlin, 4. decembra: V zvezi z vojaškim položajem na vzhodnem bojišču se poudarja na pristojnih mestih, da obe sovjetski ofenzivi nista nikjer dosegli znatne spremembe položaja. Med Donom in Volgo je bil položaj tudi včeraj nespremenjen. Isto velja tudi za Stalingrad, kjer se rdečim tudi ni nasmejala večja sreča.

Po raznih znakih sodijo v Berlinu, da bo boljševisko poveljstvo čimprej skušalo izvesti še eno ofenzivo, da bi razmajalo nemški obroč okoli Leningrada. Na to sovjetsko odločitev vpliva nevaren položaj tega važnega industrijskega središča, ki mora kriti potrebe tamkajšnjega vojaštva kakor tudi civilnega prebivalstva.

9. septembra 1941 je nemško vrhovno poveljstvo objavilo, da je nekaj motoriziranih divizij severne armade vzhodno od Leningrada doseglo Nevo, dočim so druge nemške čete zavzele mesto Schlüsselsburg. Od tega dne je bil Leningrad po kopenski strani popolnoma obkrožen. Na Kareljski ožini pa so spopolnili obkrožitev finski oddelki. Tako je ostala Sovjetom le ena sama zveza med Leningradom in zaledjem in sicer preko Ladoškega jezera. Te poti so se morali posluževati za pošiljanje orožja, streliva in živeža svojim obleganecem.

Italijanski zbor trdno drži svoje postojanke

Donsko bojišče, 4. decembra AS: Posebni dopisnik agencije Stefani poroča: Dočim je že izvedena akcija za okrepitev položaja med velikim donsrim kolonom, Stalingradom in kalmiško stepo in je zadala sovjetskim silam ogromne izgube, pa se zadnje dni neprestano nadaljuje ogledniško delovanje na odseku, ki ga ima zasedena italijanska armada v Rusiji. Sovražnik je večkrat skušal na raznih krajih prekoračiti Don, toda vsi ti poskusi so bili vedno takoj v krali zadušeni. Na območju, kjer je sovražnik posebno vztrajal, je italijansko topništvo potopilo eno ladjo. Oddelki 120 moč, ki je dvakrat napadel italijanske črte, podprt s topništvom in mošnjari, je bil napaden in obstreljevan s topništvom, ki mu je zadalo znatne izgube. Italijansko letalstvo, ki je posebno delavno, je bombardiralo važna središča v sovražnem zaledju, sovražne avtomobile, tanke ter sovražnikove premike in obstreljevalo sovjetske postojanke. Temperatura na italijanskem bojišču ni preveč huda in le na nekaterih krajih je bilo dve stopnji pod ničlo.

Donsko bojišče, 4. decembra AS: Posebni dopisnik agencije Stefani poroča: Brez ozira na človeške in materialne izgube so Sovjeti spro-

žili ofenzivo od bojišča na južni strani Stalingrada pa do velikega donskega kolena ter povečali napade na odseku Don-Volga, hoteč osvoboditi oblegani Stalingrad ter zavzeti ves odsek med kolonom obeh velikih rek. Romuni in Nemci so od 20. novembra vzdržali pritisk besnih napadov velikanskih množic vojaštva, podprtih z oklepnimi oddelki ter konjenico. Število sovražnih mrtvecev in ujetnikov je veliko. Stotine in stotine tankov je bilo onesposobljenih, istočasno pa potekajo primerni protitankovi, ki bodo onemogočili sovražniku izrabo začetnih uspehov, katere so morali boljševiski tako drago plačati v tej neuspeli ofenzivi. Krdela zavezniških bojnih letal in bombnikov nadzirajo, tolčejo in razbijajo sovražne priprave in drže sovražnika pod stalnim pritiskom.

Angleško priznanje

Rim, 4. dec. AS. Angleška uradna poročevalska agencija daje po svoji stari navadi prvo delno priznanje o izgubah v noči na terek ob tunizijskih obalah in sporoča, da je bil izgubljen rušilec »Quentine«. Rušilec je najsodobnejša edinica, ki jo pomorski letopis še ne vsebuje.

Eisenhowerjev namestnik

Lisbona, 4. dec. AS. Iz Washingtona poročajo, da je bil imenovan general Russel Hartle za začasnega poveljnika severnoameriških sil v Angliji, kjer bo nadomestil generala Eisenhowerja, ki se nahaja v Severni Afriki.

Ukrepi francoskih oblasti

Vichy, 4. dec. AS. Francoske oblasti so aretirale bivšega predsednika vlade Edvarda Herriota, ki se je doslej nahajal pod nadzorstvom v svoji vili, bivšega voditelja glavne delavske zveze Leona Jouhauxa, bivšega podtajnika v zunanjem ministru Francois de Tessanta ter bivšega francoskega športnega voditelja Jeana Borotra.

Hankov, 4. dec. AS. Ameriški bombniki in lovci so bombardirali ter obstreljevali kitajske kmete ter so v eni sami vasi v pokrajini Sjening pobili nad 200 kitajskih kmetov.

Neprijazno lice stare Ljubljane: njene kaznilnice

Proti koncu 80. let 18. stoletja je nekaj oddelčnih ljubljanskih meščanov vložilo na magistrat prošnjo, ki je bila za tedanje javne razmere to običajna. V tej vlogi pravi, da bi naj podrl kaznilnico za hude zločince z imenom »Tranča«, ki je stala sredi mesta in ki po svoji notranji uredbi in glede na vodstvo ni le nasprotovale najpreprostejšim postavam civilizacije in človeštva, marveč se je izcimila za sosedo in mimoidoče v pravo pravico prometno oviro in nadlego. Prosilci, ki je bil med njimi tudi znani prirodoslovec in pospeševatelj umetnosti in znanosti, baron Ziga Žois, čigar hiša je bila v bližini kaznilnice, so se celo ponudili, da bi sami plačali stroške tozadevnih del, če bi magistrat ustregel njih želji in bi odstranil »kamen spotike«.

»Tranča«, na pogled pošastno, dve nadstropji visoko poslopje, ki se je grmadilo na dveh obokanih lokih vrh dveh sosednjih hiš, je štrlela ko zapah pred starotirskim dohodom k jako prometnemu Čevljarskemu mostu v zrak. To ime se dandanes uporabljamo kot izključno ljubljansko ime, ne da bi določeno vedeli, odkod ta beseda izhaja. Če človek stika za njenim izvorom, tedaj dobimo vzdevek »tranča«, kar naj bi pomenilo toliko kot »nesnaga«, »blatoc«. Ljudje so očitno zato tako označili to poslopje in njegovo okolico, ker se je v tistih dajih netlakovana cesta vprav na tem, tako obljubljenem kraju, spremenila v deževnem vremenu v pravo pravcato močvaro, a na svaženje cest ni takrat nihče mislil. Pod obema obokoma so bile kramarske lope in na nekakšna mestna tržnica. Tu se je razvijala tudi živahna prodaja sadja, moke, msti, rib in drugih živil.

Ne glede na nesnago in prometno oviro, ki ju je ta, že od davnih časov tu stoječa kaznilnica povzročala, pa so bile predvsem kaznilniške razmere tiste, kar je meščane še posebej bodlo v oči. Jetniki, ki so bili v tej kaznilnici, niso bili le na smrt obsojeni — seveda za pregreške, ki jih zdaj kaznujemo le z nekaj meseci zapora — ampak so bili mimo tega še tepeni, in ljudje, ki so hodili mimo in stanovali v bližini, so z grozo poslušali ječanje in vpitje jetnikov, ki je prodiralo skozi zamrežena okna na cesto. Zdravstvene razmere pa so bile v tej kaznilnici take, da je bila marsikateremu obsojencu na smrt pot na morišče odveč.

Odstranitev te kaznilnice je bila torej iz raznih razlogov priporočljiva, predvsem tudi zato, ker je bilo to staro poslopje že tako razmajano, da je bilo — po besedah nekega veščaka iz l. 1788 — vsak čas pričakovati, da se sesuje in podere. Prošnja za odstranitev »Tranče« je bila torej uspešna. Še istega leta je magistrat razpisal javno dražbo. Podjetnik, ki so mu izročili delo podiranja »Tranče«, je dobil

za opeko, kamenje in les tega poslopja celih 71 goldinarjev in 10 krajcarjev.

Dolgo si je mestni svet belil glavo s tem, kje in kako naj bi sezidal novo poslopje za hude zločince. Najprej so si pomagali z zasilnimi rešitvami. Dober nadomestek za kaznilnico je bil na razpolago tedaj, ko so l. 1814, po odhodu Francozov, spremenili v jetnišnico ljubljanski grad, bivše bivališče oseba deželnega glavarstva. V grajskem poslopiju je dobila jetnišnica 22 delavnic in bolnišnih sob razne velikosti in še dve spalni sobani. Po posebnem dvorišču, ki je bilo zagrajeno z železno rešetko, pa so se jetniki sprehajali tisti pičli čas, ki jim je bil za to odmerjen. Izven železne rešetke je bila kaznilniška kuhinja. Bolniški oddelki je imel svojo kuhinjo — in svojo mrtvašnico. V posebnem prostoru so hranili različne pripravke za vklepanje. Saj so bili takrat, in še dolgo zatem, še zmeraj v rabi okovi za na noge in roke. Seveda je bilo grajsko poslopje jako strogo zastraženo.

Pod zakonom krutosti in brezbriznosti do človeškega dostojanstva pa niso trpeli samo hudi zločinci, marveč tudi tisti, ki so bili v preiskovalnem zaporu. Jetniki v vicedomskem stolpu so znali o tem marsikaj povedati. V tem stolpu, ki je služil za obrambo grajskih vrat (ob vhodu v Gosposko ulico), sta bili dve ječi: ena v pritličju, pod stanovanjem staržarja, druga pa v prvem nadstropju. V to drugo ječo so prišli tisti, ki so bili v preiskovalnem zaporu, in pa — kot poroča Valvazor — »pošteni meščani, ki so se pregrešili v majhnih prestopkih in jih zato ni kazalo smatrati za zločince«.

O razmerah v ječi za »poštene meščane« je podal mestni ranocelnik v letu 1785, torej v toliko hvaljeni dobi vladanja ljudskega cesarja Jožefa II., tako poročilo, da se človeku, ko to bere, kar lasje ježijo. »Dohod v ječo« v tem stolpu,« tako pravi med drugim, »je bil brez svetlobe in zraka in skoraj 30 stopnic visok. Jetniška okna so bila le 1½ čevlja visoka in 6 col široka, a so se v notranjščino celice širila, s čimer je zatohli zrak iz veže ovrzal zunanji zrak, da ni mogel noter, kar je povzročalo neznošno sopenico. Mimo tega je bila ta ječa tako ozka in nizka, da človek ni mogel v njej pokonci stati. Leta 1785 so bili v preiskovalnem zaporu tu štirje meščani, ki niso imeli toliko prostora, da bi se bili iztegnili, in je eden mohl noge prav na stopnice. Zato je bila ta ječa, ki naj bi bila le preiskovalni zapor, jako huda ječa, in so bili ljudje, ki so ondaj prebili nekaj časa, taki ko mrlič, zlasti še, ko pozimi ni bilo nič kurjeno, saj ni bilo nobene peči v tej ječi.«

Sele v začetku l. 1791 je izginila ta »vzorna« jetnišnica, ko je okrožni urad magistratu ukazal, naj vicedomski stolp z vrati vred podere.

Opozorilo javnosti!

Vso javnost znova obveščamo, naj v zvezi s prvim pozivom oddaja rabljeno obleko v Franciški ulici 6, Korunovi ulici 14, Trnovo, Žibertovi ulici 27 (Šiška), Ob Ljubljani 29 (Moste), ali naj neposredno javijo svoj naslov Osrednjemu uradu v Puciničevi ulici 9.

Vseučiliška organizacija

Tiskovni urad fašistične zveze objavlja: V ponedeljek, 30. novembra, je bila seja vodstva vseučiliške delovne organizacije, katere se je udeležil tudi rektor vseučilišča, dalje comm. dr. Ettore Raymond, vrhovni nadzornik ministrstva za prosveto, dr. inž. Peter Carra, ki je zastopal zveznega tajnika, tov. Giuseppe Martorelli za vseučiliško organizacijo in prof. dr. Sleska in dr. Lukman.

Direktorij je razpravljal in odobril pravilnik, ki ga je predložil dr. inž. Carra. Pravilnik bo predložen v podpis Visokemu komisarju za Ljubljansko pokrajino in bo objavljen. Razen tega so razpravljali o vprašanjih, ki se nanašajo na bolniško podporo študentov, kakor tudi o vprašanjih, ki se tičejo preskrbe vseučiliške organizacije.

Zadružništvo v Ljubljanski pokrajini

Narodni gospodar, glasilo Zavoda za zadružništvo prinaša v svoji novembrski številki naslednje podatke o zadružništvu v Ljubljanski pokrajini.

Na dan 1. oktobra t. l. je bilo naših zadrug v Ljubljanski pokrajini 392, od teh pa je bilo 29 v likvidaciji.

Zdruge, razdeljene po posameznih vrstah, nam nudijo tole sliko:

	v likvid.	skupaj
kreditne	138	8
nabavno-prodajne	75	2
mlekarske	16	1
živilnorske	24	1
strojne	18	0
stavnne	47	4
obrtnne	6	5
vodovodne	6	0
osrednje	2	0
razne	31	8
	363	29
		392

Številčno seveda še vedno prednjačijo kreditne zadruge, ki tvorijo skoraj tretjino vseh zadrug. Na drugem mestu so nabavno-prodajne zadruge, ki pa tvorijo komaj polovico kreditnih. Na tretjem mestu so stavbne zadruge, dočim so ostale vrste zadrug številčno zastopane v znatno manjši meri.

Število likvidirajočih zadrug je razmeroma majhno, ker so v tem številu zapadene tudi one zadruge, ki svojih pravil niso spravile v sklad s predpisi zadružnega zakona iz leta 1937. in je zato pristojno registrsko sodišče izreklo uradoma njihovo likvidacijo.

Prodaja krav mlekaric

Kmetijski oddelk Visokega Komisariata obvešča živilnorejce, da se vrši v soboto, dne 5. t. m. v gostilni Rostohar — Karlovski most — od 8 do 12 in od 14 do 17 prodaja prvovrstnih plemenskih krav dobrih mlekaric.

Starostno zavarovanje bolgarskih trgovcev. V Sofiji je bil predložen zborniki načrt o starostnem zavarovanju samotojnih trgovcev in sicer za pokojnino, starost in smrt. Zavarovanje bo izvajal zavod za socialno zavarovanje.

Iz dela in življenja od tu in tam

Z Gorenjskega

V Radovljici sta se poročila krajevni časopisni vodja koroške domovinske zveze Ivan Hodnik, občinski uslužbenec in voditeljica ženske skupine Cecilija Oder, pekinja.

Stavbišča za mladinske domove Hitlerjeve mladine so bila izbrana na Bledu in v Kranju. Pregledane pa so bile tudi vse čarinarice na bivši koroško-jugoslovanski meji, če bi se morde ne dale uporabiti in predelati za planijske domove Hitlerjeve mladine.

Velik obisk poljedelske razstave v Kranju. Že prva dva dneva poljedelske in kmetijske razstave v Kranju so okoličani prihitali v velikem številu na nju. V prvih dveh dneh je bilo okrog 5000 obiskovalcev.

Učiteljsko zborovanje na Kor. Beli. Konec novembra je učiteljsko radovljiškega okrožja imelo v novi ljudski šoli na Koroški Beli prvo okrožno zborovanje ob začetku novega šolskega leta. Razpravljali so o nalogah vzgoje v šoli in izven nje, posebno o nalogah pa so bila izvajanja o novem abecedniku.

Materinski dan v otroškem vrtcu na Jezerškem. Konec meseca je bil na Jezerškem prirejen materinski dan v otroškem vrtcu. Udeležba mater je bila lepa in voditeljica vrtca je razložila dnevni delovni program. Otroci radi obiskujejo zavetišče in dobe tam tudi dobro hrano. Vsi navzoči so bili z ogledom zadovoljni.

S Spodnjega Štajerskega

Smrtna kosa. V mariborski bolnišnici je umrl 60 letni strugar Matija Štauber iz Maribora. Na Pobrežju je umrl v šostanju pristojni upokojeni železniški uradnik Rajmund Topolnik v 68. letu. Umrla je 18-letna Mariborčanka Elfrida Zabukovec, šivilja. V mariborski bolnišnici so umrli: 56-letni strojnik Jakob Plavčak in 7-letni ključavničarjev sin Emil Pezdček. — V Slovenskih gorah je po dolgi bolezni umrl znani gostilničar in posestnik Ernest Savernik, star 64 let. V Celju je umrla nenadoma vdova pisarniškega ravnatelja Karla Mesarec, rojen Korinšek.

N-sreče. Dva policijska stražnika iz Šostanja sta na patrulji s kolesi na Pohorju imela smolo, da sta na poledneli strmi cesti zdrsnila in padla 15 metrov globoko. Eden si je zlomil desno, drugi pa levo nogo. — 38-letni krovec Franc Zorec iz Maribora je padel s strehe in si zlomil desni gleženj.

Brežiško lutkovno gledališče je začelo z nastopi. Brežiško lutkovno gledališče je v Brežicah že nastopilo z igrico »Dr. Fausta«, sedaj pa pripravljajo gostovanje v Sevnici in v Kozjem, nato pa bo gostovalo po vseh, tudi najmanjših krajih svojega okrožja.

Iz Hrvaške

Sprememba na hrvatskem poslanstvu v Bratislavi. Na predlog zunanjega ministra je Poglavin NDH podpisal odlok, s katerim je razrešil dosedanjega hrvatskega poslanika v Bratislavi dr. Berkoviča poslaniških dolžnosti ter postavil na njegovo mesto Blaža Lorkoviča. Dosedanji poslanik Berkovič je bil že sprejet v poslovilno avdienco pri predsedniku slovaške republike dr. Tisu. Obiskal je tudi že Ružomberk ter položil vence na grob pokojnega voditelja Slovakov, patra Hlinke.

Ustanovitev Hrvatske državne razredne loterije. Na predlog hrvatskega finančnega ministra

dr. Košaka je Poglavin NDH s posebno zakonsko odredbo ustanovil Hrvatsko državno razredno loterijo, ki bo poslovala v okviru finančnega ministrstva.

Skrb za prehrano delavstva v NDH. Vso skrb in naloge za prehrano delavstva in njihovih družin v NDH je prevzela nase hrvatska delavska zveza, ki je pričela poleg delavskih kuhinj v posameznih mestih, ustanovljati tudi v večjih industrijskih podjetjih preskrbovalne odbore za nabavo življenjskih potrebščin.

Kmetijski tečaji za podeželsko mladino. Zaradi izboljšanja hrvatskega kmečkega gospodarstva je glavno ravnateljstvo za poljedelstvo v hrv. ministrstvu za narodno gospodarstvo organiziralo za to zimo kmečke tečaje za mlade hrvatske gospodarje in kmečke fante. Istočasno bodo povsod tudi gospodinski tečaji za hrvatska dekleta. Tečaji bodo v vseh večjih krajih posameznih hrvatskih žup.

Iz Srbije

Delovanje srbskega zdravstvenega zadružništva. Zdravstvene zadruge so v Srbiji zelo razširjene. Razširile so se pa predvsem v podeželju, ki je bilo prej v zdravstvenem pogledu zelo zanemarjeno. Zato je leta 1920 pričel pok. dr. Gavrilko Kojić ustanovljati prve zdravstvene zadruge, ki so se takoj zelo dobro obnesle in so se potem hitro širile po vsem podeželju v Srbiji, nato pa tudi v drugih pokrajinah in državah. Prva zadruga je bila ustanovljena v Požegi leta 1920, dve leti pozneje jih je bilo že 10, ki so se nato združile v Zvezo zdravstvenih zadrug. Začetne težave so bile predvsem v nerazumevanju in pomanjkanju narodne inteligence, dokler se za to idejo ni navdušila duhovščina in učiteljsvo ter ljudstvo samo. Naloge in cilji zdravstvenega zadružništva so se izkristalizirali kot nujna potreba dotedaj v zdravstvenem pogledu zapuščenega podeželja. Zadruge imajo predvsem nalogo: preprečevati in zdraviti nalezljive in vse ostale bolezni, zatem izvrševanje veterinarske službe, preskrbo in razdeljevanje zdravil, kakor tudi zbiranje zdravilnih zelišč. Poleg te naloge zadružništvo skrbi tudi za prirejanje raznih gospodinskih tečajev, v katerih dobe mlada dekleta vso potrebno izobrazbo za dom in družino. Zadruge so v tem pogledu dosegle velike uspehe ter so nudile zdravniško pomoč ljudem tudi v krajih, v katerih prej ljudje zdravnika sploh še niso bili videli. Tako je bilo n. pr. lani v Srbiji v 55 delujočih zadrugah 68.161 zdravniških pregledov. Od teh je bilo 862 röntgenskih. Raznih injekcij je dobilo 25.475 bolnikov, receptov pa je bilo izdanih 46.475. Izven ambulant so zadružni zdravniki obiskali bolnike podnevi v 4898 primerih, ponoči pa 412 krat.

V pogledu preskrbe zdravil so zdravstvene zadruge prinesle vasem izredne koristi. Ne samo, da so bile te lekarne ljudem bližje, temveč so bolniki v njih dobili tudi dobra zdravila: in, kar je za siromašni svet važno, tudi poceni. Veterinarska služba zdravstvenih zadrug je imela lani prav tako lep uspeh. To službo vrši 24 živinovozdravnikov, ki so si vse srbsko področje razdelili na devet področij, katera sedaj stalno obiskujejo in na lico mesta zdravijo obolelo živino ter pobirajo razne nalezljive živalske bolezni, predvsem svinjsko kugo. Cepivo proti tej kugi izdeluje zveza zdravstvenih zadrug sama ter je n. pr. za pobijanje te kuge lani porabila 1.134.075 kub. cm cepiva, z njim je pa bilo cepljenih okoli 40.000 svinj. Ze iz teh glavnih podatkov je razvidna važna naloga, ki jo vrši zdravstveno zadružništvo v Srbiji.

Tudi Trnovo je dobilo oltarček svetega Antona

Ena značilnih potez slovenske pobožnosti je brez dvoma velika ljubezen do sv. Antona Padovanskega. V Ljubljani še posebno. Vse cerkve ga imajo in nikjer ni zapuščen in pozabljen.

V veličastno mirni stolnici je bolj skrit v poltemi, pri sv. Petru ima svoj prostor takoj ob vhodu in vse, ki mimo gredo, opozarja s svojim milim in močnim obrazom na stiske, ki jih drugi trpe in ki jim naj on pomaga s svojimi kruhi.

Na Viču ima kar svojo cerkev, svetlo in prijazno, dom in zavetje Vičanov in okoličanov. Toda tam je ves poveljčan in nekoliko odmaknjen tistim malim stiskam in potrebam, ki jih sleherni dan nosi s seboj.

Pri nunah — tako v Ljubljani imenujemo predvsem naše uršulinke — pa ima sv. Anton tako lep dom in obraz poln »onstranske gloriole«. Tu se da moliti, ampak za prav vsakdanje stvari je človek kar v zadregi. Nad vse dobro se pa razume na šolske naloge, na najbolj različne zoprnosti dijaškega živ-

ljenja. Sicer ne prepreči vedno »vekovne« in podobnih nesreč, pa vsaj omili posledice. To je trdna vera in pripravljenost neštetihih dijakov in dijakinj.

Najbolj je obiskan tisti na frančiškanski porti. Sicer ni prav nič lep. Tako zaskrbljen obraz ima, ker preveč vsega hudega sliši. Prošenj kar dežuje. Skoraj nikoli ni sam. In na vse se mora razumeti: na vzdihi, na prav izrazite in določene prošnje, na nemo govorico bledih in shujšanih lic, na zaupljiv šepet otožnega srca in na bridko tožbo zagrenjene duše.

V cerkvi sami ima svoj oltar in tam se vrste svete maše dan za dnem do poznih dopoldanskih ur. Saj pa je tudi Dete božje, ki ga drži v naročju, tako nepopisno milo in ljubko, da človeka mora ganiti.

K naštetim in vsem ostalim se je sedaj pridružil v cerkvi sv. Janeza Krstnika v Trnovem nov, prekrasen oltarček sv. Antona Padovanskega. Starodavna Metzingerjeva slika, ki je visela do l. 1892. v župniški veži in kasneje v novem okvirju prof. Misa iz obrtne šole ter prenovljena po slikarju Grilu, je dobila sedaj v cerkvi odlično mesto in dovršeno obliko. Po načrtu mojstra prof. Plečnika je nastal biser intimne lepote. Ves oltarček je visok 3.10 m in širok 1.50 m. Slika sama predstavlja svetega Antona v tistem hipu, ko se božje Dete privija k njemu. Tako ga je videl vitez in prijatelj, ki je povabil Antona k sebi na večerjo in prenočišče. Slika je prikupna v lepem ovalu iz brušenega lesnobraškega kamna. Nad ovalom je namestil arhitekt namesto sklepnika izdobljeno kroglo in v notranjosti je nameščena luč. Prav ta nevidna nameščena svetloba daje oltarčku in sliki oni prijetni čar domačnosti, ki ga pogrešamo tako čisto. Klečalniki je udoben in za odraslega ravno prav visok. Na levi strani je nameščeno lepo brušen stebel iz podpečana s puščico za krute svetega Antona. Vse ustvarja vtis skladne celote.

Trnovska cerkev je za eno krasoto bogatejša. Zeleti pa je, da bi trnovski sv. Anton dobil prav tako krog posnemovalcev in častilcev, kakor je to povsod, zlasti mladine, ki je sv. Antona tako ljuba in blizu, in vseh bednih ter onih, ki so v tiski in sili. Ti naj se zaupno obračajo nanj, saj zlepa ne odreče in če le sme — izprosi. Več župniški trnovski pa naj bo pripravljen v časnih in večnih zadevah in naj kliče blagoslov na njih domove in otroke.

CESARICA S TRPEČIM SRCEM

V Avstriji je novica napravila strahoten vtis, vendar pa ne tako hud, kakor v Franciji, kjer so ta nesrečni dogodek takoj izrabili nasprotniki Napoleona III. Franc Jožef pa je hitro lahko pozabil na svojo bolečino. Ze več let se ni razumel s svojim bratom, ki se mu je v Avstriji na vse načine upiral in mu delal težave. Pred kratkim pa je dunajska policija odkrila, da se je Maksimilijan predajal še neki drugi blaznosti. Hotel se je vrniti iz Mehike v Evropo in je na Dunaju zasnoval odvratno zaroto. Hotel ni nič manj ko prisiliti svojega brata Franca Jožefa, da bi se odpovedal prestolu v korist, to je na korist »mehičkemu cesarskemu Veličanstvu«.

Po žaloigri v Queretaru je Napoleon III., ki je bolehal na plemenitosti srca, hotel osebno izraziti sožalje Francu Jožefu. To je storil tem raje, ker je čutil neko skrivno naklonenost do premaganca pri Solferinu. Zlasti pa je čutil, kako velikansko napako je storil, ko je podpiral Prusijo proti Avstriji.

Cesar Franc Jožef in cesarica Elizabeta, cesar Napoleon III. in cesarica Evgenija so se 10. avgusta sešli v gradu Heilbrunn pri Salzburgu.

Zaradi dvorne žalosti ni bilo nobenih slovesnosti. Bilo je samo nekaj manjših sprejemov in lepih izletov v okolico.

Franc Jožef in Napoleon III. se od Villafrance nista več videla. Vendar jima ni bilo nič nerodno in njun pogovor je bil zelo pri srčen. V političnem oziru pa sta ostala v okviru splošnosti, njuni ženi pa sta izmenjali nekaj ljubeznivosti in lahkih pohval.

Cesarica Evgenija je bila v svojem 42. letu starosti. Bila je še zelo lepa. Poteze obraza, način države, harmonične oblike ramen, pravilna postava, — vse je bilo popolno. Toda telo je že postajalo težko, ob obeh se nabirajo gube, polt postaja bakrena, prsa in kolki so preveč razviti in korak je zaradi tega že pretežak.

Njej nasproti pa je bila cesarica Elizabeta še vsa mladostna. Mlajša je za celih 11 let, svoje telo pa si ohranja sveže. Vsak dan hodi na sprehod, jaha, poliva se z mrzlo vodo in goji telovadbo v sobi, kar je bilo tedaj nekaj silno redkega. Zato je bila sveža, vitka in prožna. Nikdar nismo bili tako lepa.

Franc Jožef je zato moral čutiti nov val ljubezni do svoje žene. Dne 22. aprila 1868 je Elizabeta rodila še eno hčerko, ki so ji pri krstu dali ime Marija Valerija.

Osmo poglavje.

Rojstvo tega otroka je povzročilo zanimiv razvoj v Elizabetinem življenju.

Veselo zmagovaljva, ki ga je doživela v Pešti, ji je vrnilo zavest osebne vrednosti in ji dalo čut za dejanje in avtoriteto, kakor da bi se ji vrnila neka nova vest. Odslej ne bo več prenašala stisk, ki jih ji je nalagala njeno zakonsko življenje; začela je glasno govoriti tisto, kar je mislila in živela je tako, kakor se je zdelo njej primerno.

Prvi pojav te njene nove neodvisnosti je v tem, da se je njena

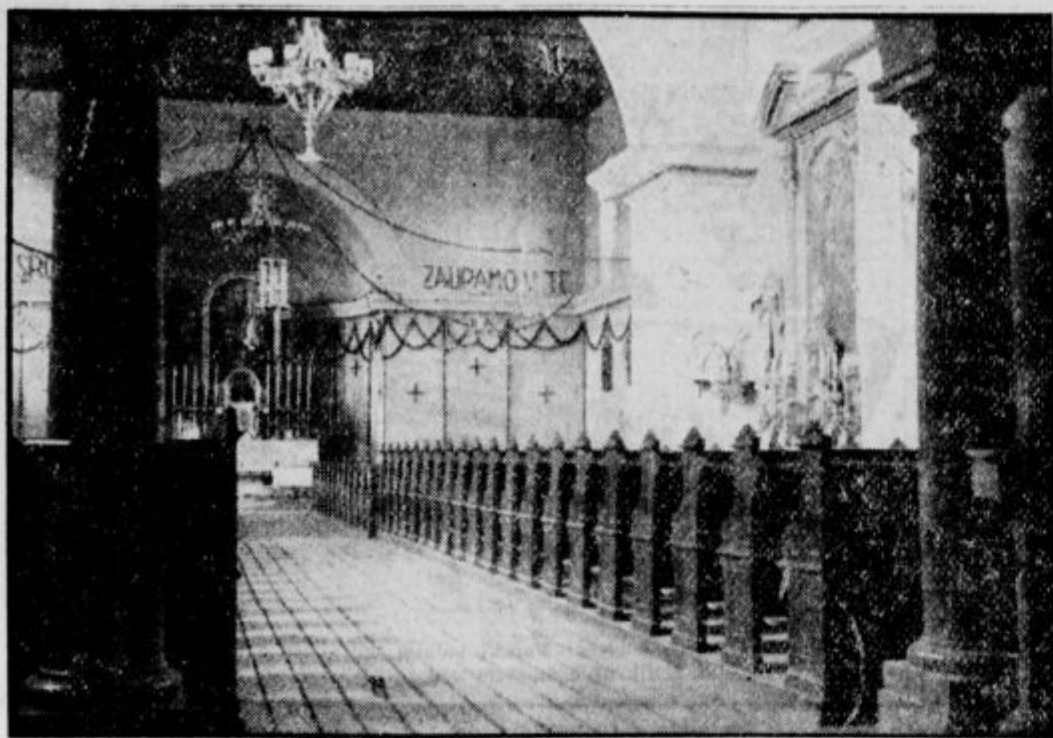
zadnja hčerka Marija Valerija rodila na madžarskem ozemlju, v kraljevi palači v Budi, ne pa na Dunaju in v Schönbrunnu, kakor je to predpisoval dvorni ceremonijal. Vsi Nemci v monarhiji so zaslutili, da se je zgodilo nekaj velikega. Po dunajskih salonih so začeli hujskati proti cesarici in začelo se še širiti najgrše govorice o »madžarski kraljici«.

Toda Elizabeta je šla še dalje. Sama je izbrala in določila ime svojih hčerk Mariji Valeriji. Izbrala je ime, ki je njej ugalalo. Sklenila pa je še, da ji tokrat njenega otroka ne bodo zaplenili, da bi jo dali osovraženi tašči. Da ji otroka ne bi ukradli, je svojemu služabništvu in spremstvu predpisala silno stroge ukrepe.

Nadvojvodinja Zofija, »gospa mati in naša cesarica«, je bila silno užaljena. Ze več mesecev je zelo hiralala. Na dvoru je izgubljala svoj ugled in javno mnenje jo je začelo sovražiti. Sadova je bila zanj smrtni udarec in si ni mogla več opomoči. Še bolj ko po porazu pri Solferinu so jo sedaj dolžili, da je kriva avstrijske nesreče. Ona je bila tista, ki je strahovala ministre in jim narekovala usodne sklepe. Ona je bila tista, ki je bila zli duh cesarja Franca Jožefa... Vihar obsojanja jo je popolnoma strl, dobro je čutila, kaj vse je izgubila, zato se je umaknila v ozadje in čakala na svojo smrt. Umrla je 28. maja 1872.

Elizabeta je s svojim delom nadaljevala in je z dvora takoj odstranila vse tiste osebe, ki jih je imenovala nadvojvodinja Zofija. Izbrala si je novo bralko in sicer mlado Madžarko Ido pi. Ferenczy, ki je bila grda, uboga in plašna, toda kratkočasna, izobražena — priporočil pa jo je najljubeznivejši Madžar, grof Julij Andrássy. Predno pa je bila pripuščena na dvor, so jo povišali v plemstvu, da so jo lahko klicali »gospa«.

Povečana župnijska cerkev na Ježici pri Ljubljani

Povečana cerkev v notranjosti

Fara na Ježici se je ustanovila leta 1787. Nova fara je štela takrat blizu 800 duš. Prvi župnik je bil Jurij Japelj, znani pisatelj in prevajatelj svetega pisma, ki splošno ni imel ne župnišča ne dovolj velike cerkve. Prastara cerkev, ki je imela prostora kvečjemu za 200 ljudi, so podrli do tal. Japelj je od gosposke dobil nalog, naj naredi načrt za novo cerkev. Naredil ga je, a gosposka v kresiji mu ga je vrnila, češ da je predrag. Po tem načrtu bi bila cerkev stala 16.424 goldinarjev. Nato je naredil načrt cesarski inženir, po katerem bi bila stala cerkev kvečjemu 2000 goldinarjev. Ta načrt pa je bil le preboren in so se slednjič odločili za cerkev, ki naj bi bila stala 5067 goldinarjev in 58 krajcarjev. Leta 1795, je odšel Japelj na novo faro v Naklo. Njegov naslednik dr. Anton Traven se je zavzel za njim za zidanje in je začel zidati cerkev l. 1798. in jo dozidal l. 1802. Dne 11. junija 1830 jo je posvetil knez in škof Anton-Alojzij Wolf. Ta cerkev je bila 25 m dolga in 10 m pol metra široka.

V teku časa, zlasti zaradi naseljevanja zadnjih 40 let, je naraslo število faranov od 800 na 3500; cerkev je postala pretesna. Leta 1938, se je začela akcija za povečavo. Se to leto je prostovoljna zbirka po fari — zida se samo z milodari — vrgla toliko, da je spomladi leta 1939, domači zidarski podjetnik Ivan Erjavec podrl del stare cerkve in začel zidati novi del. Dne 11. julija 1939 je prevzeli gospod knez in škof dr. Gregorij Rožman blagoslovil in vzdal vogelni kamen v okroglo nove apside. Načrte je naredil inž. arhitekt Vinko Glanz iz Ljubljane, ki je posrečeno prizidal ostalemu delu stare

cerkve kvadrat na 16 m z apsidno za glavni oltar, tako da je zdaj cerkev dolga 40 m in v novem delu 16 m široka.

Zraven novega dela cerkve je prizidana 5 m široka in 11 m dolga kapela Kraljice miru, ki so jo Ježenci spopolnjevali v težkih letih 1940. in 1941. Blagoslovil jo je Prevzvišeni 11. maja 1941. Sliko Kraljice miru, obdane od pisanih angelov na zlatem dnu, je slikal akademski slikar Slavko Pengov.

Kdor bi rad videl natančneje, naj pride gledat!

Zima se bliža — sadjarji zavarujte mlado drevje!

Naše mlado sadno drevje ima dva sovražnika, ki napravita na sadnem drevju več škode kakor vsi drugi zajedalci. Sadjarji jih dobro poznajo, saj oba v največji meri napadata mlado jabolko. Prvi jih zveza iz kožec nad zemljo, namreč zajec, drugi — voluhar pa jim prežeda nit življenja pod zemljo. Kdo je bolj škodljiv, je težko reči. V splošnem pa je najbrž voluhar še bolj nevaren, ker živi skrit našim očem in ga je zato težje zatirati, kakor je tudi teže zavarovati drevje pred njim.

Pred zajcem lahko prav v sedanjem času, ko še ne leži sneg, zavarujemo mlado sadno drevje. Vsako posamezno sadno drevo moramo kakor koli ograditi. Le v nasadih, kjer je sadno drevje prav na gosto posajeno, kakor v drevesnicah in pa pri-

Akademika A. Paulina zadnje slovo

Ljubljana, 4. dec.

Pred kapelico sv. Nikolaja na Zalah se je večeraj okoli treh popoldne zbrała skupina odličnih in resnih mož, znanstvenikov, profesorjev in drugih, da izkažejo zadnjo čast odličnemu slovenskemu botaniku, slovečemu daleč v tujini, članu Akademije znanosti in umetnosti, gimnazijskemu profesorju in ravnatelju botaničnega vrta Alfonzu Paulinu. Skromen in tih je bil pokojnikov pogreb, kakor je bilo njegovo življenje na zunaj skromno, posvečeno tiheemu raziskavanju naše lepe flore. Župnik cerkve sv. Petra g. J. Košmerlj je ob asistenci 4 duhovnikov na Zalah opravil cerkvene molitve in obrede, nakar se je na pokopališče Sv. Križa razvil žalni sprevod, na čelu katerega so nosili 4 lepe vence, poklonjene od znanstvenih zavodov. Za krsto so se razvrstili v sprevodu pokojnikova sestra Hedvika, vdova po sodniku Martinaku, umrlem v Logatcu, univ. prof. dr. Rajko Nachtigal in drugi sorodniki, za njimi pa zastopniki znanstvenih korporacij in organizacij, tako zastopniki univerze, univ. prof. dr. Fr. Lukman z ostalimi, predsednik Akademije znanosti in umetnosti dr. Milan Vidmar, pisatelj Franc Finžgar, mnogi pokojnikovi stanovski tovariši in mnogi njegovi učenci raznih poklicev.

Pokojnikove zemeljske ostanke so položili k večjemu počitku v rodniški grobnici ob severni strani pokopališča. Po cerkvenih molitvah se je od pokojnika poslovil prvi univ. prof. dr. Milan Vidmar v imenu Akademije znanosti in umetnosti, naglašujoč pokojnikovo neumrljivo delo pri raziskavanju naše flore in njegove znanstvene izsledke, ki jih je znala tujina zelo ceniti; ohranjeno bo vse, kar je pokojnik storil za narod. Univ. prof. dr. Alija Kosir se je poslovil v imenu Prirodoslovnega društva, omenjajoč, da je društvo izgubilo kar dva zaslužna člana, poleg pokojnika še prof. Ferdinanda Seidla, tudi akademika, ki so ga skoraj ob istem času položili v grob tam v Novem mestu. V imenu Profesorskega društva je naposled v slovo spregovoril lepe in jedrate besede prof. dr. Novak, ki je pokojnika očrtal kot profesorja in tovariša. Bodi odličnemu botaniku ohranjen časten spomin!

tihih nasadih, je treba ves vrt ograditi s primerno gosto ograjo, tako da zajec ne more do drevja.

Ograje za mlado sadna debela so različne. Največkrat zavarujemo sadno drevje s slamo. Delo z nje je sicer zamudno, saj moramo jeseni drevje zavarovati, spomladi pa moramo obvezo odstraniti, če medtem še sama ni odpadla. Pri jesenskem obvezovanju morata delati dva, če hočemo, da bo šlo delo izpod rok. Za vsako drevo lahko računamo deset minut časa, če je vse drugo že pripravljeno. Za zavarovanje je najboljša ržena slama, ker je dolga. Povezujemo drevje takole: najprej slamo lepo zavrtnemo in jo enakomerno ob debelu razvrstimo. Ker je slama ržena in nekoliko vlažna, jo privzujemo k debelu kar s slamo samo. Vzamemo kakih deset slam, jih lepo povijemo v povrelo in z njim ovijemo posebno poslami ob desko naokrog, kar se da najbolj tesno. Če treba, povrelo podaljšamo, na koncu pa ga na vrhu trdno zavežemo. Pri tem delu ne smemo prezreti, da slamnata obveza ni zanesljiva, če ni dovolj debela in dovolj trdno povezana. — Namesto slame uporabljajo nekateri tudi koruznico, ki bi utegnila biti cenejša nego lepa ržena slama. Delo ni zato nič manj zamudno, pa tudi nič drugačno kot s slamo. Zanesljivo obvaruje koruznica drevje le tedaj, če je postavljena na gosto okrog debela, trdo privezana.

Sadjar, ki premore kaj več, bo mlado drevje zavaroval z ograjami, ki se dajo napraviti iz kolov, palic in krajnikov. Te naberejo ob koncih in če treba tudi skozi sredino na dve, odnosno tri žice. Da bodo koli ali palice v pravilni razdalji drug od drugega, vtaknemo med vsako dve palici na žico vedno enako debele koščke prevrtnega lesa, ki nam tako določajo širino špranje. Take ograje, ki jih pa tudi lahko spletemo z žico, lahko ostanejo skozi vse leto okrog drevesa, saj ne ovirajo niti zraka, niti svetlobe, razen škodljivcev, da jim ne nudijo zavetja, medtem ko je slama izvrstno zavetišče mrčesa. Prav zato jo moramo spomladi odstraniti. Kjer lahko dobimo smrekovo lubje, z njim mlado drevje izvrstno zavarujemo. Je trpežna in zanesljiva ograja, saj deblo kar oblečemo v lubje gor do vej.

Vsi ti načini zavarovanja mladega drevja pred zajcem pridejo v poštev tam, kjer ni mnogo dreves, tako da ne porabimo mnogo gradiva. Vel mali sadovnjaki, vrtovi ob hišah bi morali biti letos tako zavarovani, da preprečimo škodo, ki jo utegne na-

Gospodarstvo

Likvidacija: Kmetijska živinorejska zadruga »Ekonom« z o. j. v Ljubljani.

Državni bankovec po 1 in 2 liri. V »Gazetta Ufficiale« v Rimu je izšel ministrski dekret, ki pooblašča finančno ministrstvo za emisijo državnih bankovcev po 1 liru za 50 milijonov in po 2 liri za 100 milijonov lir.

Italijanske dobave tekstilnih strojev za Turčijo. Italija bo te dni dobavila Turčiji večje število stavev za tekstilno industrijo.

Fuzija v italijanski radijski industriji. Družba »Safare«, d. d. za proizvodnjo radijskih aparatov bo prevzela družbo »Samers«, d. d. za porabo elektrike v zdravilstvu. V ta namen bo družba »Safare« zvišala glavnico od 20 na 26 milijonov, nato pa še za 4 na 30 milijonov lir.

Povečanje pridelka zelenjave na Spodnjem Štajerskem. V okrožju Celje je površina, posajena z zelenjavo, v letošnjem letu narasla od 30 na 243 ha. Od tega odpade 197 ha na zelenjavo, ki se prideluje v velikih količinah, 14 ha na obrate, ki vzgajajo semena in 6 ha na obrate, ki so specializirani za vzgojo semenja. Podobno so se zelenjadni vrtovi razširili tudi v drugih okrajih Spodnje Štajerske, zlasti okoli Maribora.

Zagrebska električna centrala je imela za tekoče leto proračuna 110 milij. kun. Trenutno dobavlja tok okoli 60.000 potrošnikom in sicer letno okoli 60 milij. kilovatnih ur. Dolžina omrežja znaša 1060 km.

Hrvatsko-bolgarska trgovinska pogajanja. Dne 7. decembra bo prispela v Sofijo posebna hrvaška delegacija, ki bo obnovila trgovinsko in gospodarsko pogodbo med Hrvatsko in Bolgarijo.

Likvidacija novosadske borze. Iz Novega Sada poročajo, da bo likvidirana tamkajšnja blagovna in efektna borza. Odrejena je likvidacija njene premoženja in pokojninskega sklada njenih namočenecov.

Zvišanje cen žita na Japonskem. Da bi se zvišala proizvodnja žitaric, je japonska vlada sklenila zvišati cene žitaric za 4 oz. 6 jenov; slednji povešek velja za cene pšenice.

Kavčuk iz oglja. Bolgarska vlada je sklenila dati na razpolago inž. Nikolskemu znesek 60 milijonov levov za zgradbo tvornice sintetičnega kavčuka. Nikolski je izdelal postopek za izdelovanje kavčuka iz oglja. Zgradbo tvornice bodo začeli v prihodnjem letu.

Uspeh bolgarskega notranjega posojila. Bolgarskega posojila za državno obrambo je bilo doslej podpisane 6.388 milij. levov, kot je izjavil finančni minister.

Plačilni promet v Grčiji. Grška vlada je izdala zakon o olajšavah v plačilnem prometu, iz katerega je razvidno, da znaša najvišja meja za plačila v gotovini 100.000 draham. Lastniki računov pri bankah in hranilnicah lahko dvignejo tedensko do največ 100.000 draham.

Svedska proizvodnja aluminija. Te dni bo začela obratovati na Švedskem druga tvornica aluminija, katere proizvodnja bo obenem s proizvodnjo prve tvornice krila vse švedske potrebe aluminija. Dočim drugod porabljajo boksit kot surovino za aluminij, nameravajo na Švedskem porabljati andaluzit, ki ga dajejo rudniki bakrenne rude v Bolidenu. Nadalje bodo na mesto uvoženega kriolita za izdelovanje aluminijevega oksida porabljali domače surovine.

Albanski proračun za 1942—1943 znaša 745 milij. frankov, kar pomeni v primeri s proračunom za 1941—1942 zvišanje za 25,7 milij. frankov, kar pa je razumljivo v zvezi s povečanjem ozemlja Albanije. Za novi proračun računajo, da bodo neporeadni davki dali 41,3 milij. albanskih frankov.

pravi zajec čez zimo, če bi zapadlo mnogo snega. Pri velikih sadovnjakih svede takega dela ne bi mogli opraviti, tu je treba zavarovati drevje z mrežo iz tanke pocinkane žice. Ta je sicer draga, traja pa zato 10 do 15 let.

Končno poznamo še preprosto, a učinkovito obrambo pred zajcem, ki se je po skušnjah sadjarjev tudi dobro obnesla. Je to posebej pripravljena mreža, s katero pred zimo ob lepem vremenu namažemo deblo. Staro navodilo za pripravo te maže se glasi: apnenemu beležu primešamo kravjaka, pepela, ilovice, krvi in žolča. Če imamo arboria, ga lahko tudi nekoliko dodamo. S to mešanico namažemo deblo od vrha do tal, da ne ostane nikjer golo lubje. To moramo opraviti v lepem vremenu, da se maža dobro posuši. Le v tem primeru se trdno drži in je kasneje tudi dež ne more sprati. Če pa začne deževati, preden se je maža posušila, moramo mazanje ponoviti. — Naj ne bo nobenega sadjarja, ki letos ne bi zavaroval dragocenega sadnega drevja tako ali tako vsaj pred zajcem.

Naročite »Slovenčev knjižnico«!

in s svetopisemskim tekstom dogodke ob Jezusovemu življenju, učenju in smrti.

Največji pripovedni tekst pa ima Jože Krivec s črtilo Viničarjeva selitev, ki je — po mojem — tudi njegova najboljša stvar. Tu je segel ta pesnik naših Haloz v viničarsko življenje in pokazal Klepačevo viničarsko družino ter gospodarjevo socialno ravnanje z njo, toda v taki življenjsko polni, netendenčni podobi, da bo ostala še za dolgo živ in resnično polnokrvni dokument viničarskih selitev iz kraja v kraj, a nikdar na svoje. Posebno so se mu posrečili notranji dramatični preobrati ob ravnanju z otroki, kakor jih je zanimala oskrbnikova zlobnost. V tej povesti so zaživele Haloze v pravi podobi.

O znanstvenih člankih ter pesniških prevodih v zvezi z njimi, bom govoril drugič. td.

Italijanske pesmi slovenskega pesnika. — Pesnik Janko Samer je priobčil v reviji Meridiano di Roma (29. nov. t. l.) tri pesmi, ki jih je napisal sam v italijanski, pod naslovom I canti di Lubiana (Ljubljanske pesmi). To so L'indomani (Jutri), Ad un soldato (Vojaku) in A Roma (Rimu).

**DOM
IN
SVET**

(54 letnik) izhaja redno naprej. Naročnina 1. lir 40- in se lahko plačuje v obrokih. Št. 1—2 smo razposlali na ogled. Kdor jo je prejel naj jo pokaže še svojim znancem. Kdor je nima naj jo zahteva pri upravi. Podprite z naročanjem sedaj edino našo leposlovno-kulturno revijo.

Uprava: LJUDSKA KNJIŽARNA V LJUBLJANI
Pred škofijo 5 Telefon 25-29

KULTURNI OBZORNIK

»Dom in svet« št. 7—10

V ponedeljek izide literarna revija Dom in svet št. 7—10, v obsegu 112 strani, s katero zaključuje svoj 54 letnik ter se priporoča za prihodnje 55. leto. Ta četvrtina številka stopa v javnost z lepo Smerdujevo naslovno risbo (Čitajoča deklica) ter z njegovimi vinjetami, ki predstavljajo Izgubljenega sina: Hrepenenje v svet, Izgubljenost v tujini in Vrnitev. Smerdujeva moč je v lepi liniji, ki izdaja rojenega kiparja in ki estetsko izredno lepo učinkuje.

Poglejmo najprej pesmi v tej številki! Uvodna pesem je prevod dr. Antea Debeljaka iz Villona in sicer ena njegovih najlepših balad ter najlepših svetovnih religioznih pesmi sploh pod naslovom: Francois Villon se v imenu svoje matere obrača na prečisto Devico Marijo. Ta veliki francoski pesnik in prvi njihov pomembni pesnik, ki je bil rojen menda na dan, ko so sožgali Devico Orleansko (1431) ter je bil znan razbojnik, obsojen na smrt, pomiloščen ter pustolovec prvega reda, je postal v današnji dobi med Slovenci zelo popularen. Prevajali so ga naši največji pesniki (Župančič, Gradnik itd.), posnemali pa predvsem Vodušek in Ludvik. Ta, ki je pred leti na Češkem vzbudil zanimivo mistifikacijo pesnika Nezvala-Davida, je v Debeljaku A. našel dobrega prevajalca ter moral prav o tej lepi religiozni pesmi reči, da je izredno posrečena ter bo bralcem Doma in sveta nudila velik užitek. Kakor pravi prevajalec v opombi, ima prevedena celotnega Villona v vsej njegovi težki tehnični zapletenosti (razen razbojniških balad). — Tudi zadnja pesem v tej številki je odlomek iz Villona, ki ga je prevel Milan Komar in govori o minljivi

vosti sveta in lepote. Tako je lepo predstavljena francoska klasika.

Izmed slovenskih pesnikov je na prvem mestu France Balantič s svojo pomembno Zalostinko, kjer toži po lepši mladosti in se tragično zaveda usodnega propadanja, ko ve, da bodo neznano kje ležale njegove kosti —

in ne bo sestrice,
da bi v ruti nesla jih na Zale,
ne bo materinih ustnic, da spoznale
bi kot sol domače me solnice,

in ne bo očeta,
ne bo mene, da bi sad rodil —
joj, moj Bog, da sem tako grešil,
da je v meni smrt rodu spočeta!

Tudi druga Postopačeva smrt je močna pesem dekadentnega pesnika, ki na dnu življenja čaka samo še kraljice — smrti.

Nov pesnik v slovenski javnosti in v Domu in svetu je mladi Stanko Bračko, ki sedaj prikratk stopa v literarno javnost. V tej številki ima štiri pesmi, izmed katerih moramo dati prvo mesto Deklici s sladoledom. Je to lepo tihožitje in tako s slikarske kakor psihološke strani ter po lepi pesniški poanti, ko se ti razodene vsa globoka misel te sicer realistične podobe. Tako pesniško čustvovanje v tej predmet predstavljajo tudi Starci, močni zlasti v zadnjem verz:

A nam stežja je risana do krste,
da k suhim ustnam nagnemo resnico.
Spustili smo že nože, razklenili krste
in smrt zajemamo z veliko žlico.

Pesmi Midva in Zadnjikrat pa je osebna ljubzenska lirika. S temi pesmimi se je mnogo obetaženo predstavil javnosti mlad poet, od katerega lahko še marsikaj pričakujemo. Novi imeni sta tudi Stana Vinšek in Marjan Zalesnik, toda čutimo pa, da pri prvi pesmi ni dovolj krepka končna poanta, pri sonetu dru-

gega pa je še prevelik občutek Šalijevega vpliva.

Tako je izvirno pesništvo, kateremu moramo dati še pesniške prevode, ki jih je v tej številki veliko, pa so bolj v zvezi z znanstvenimi članki, zato jih bom omenil pozneje, razen prevoda Calderonovega misterija Veliki oder sveta, ki je zdej v dobrem Modrovem prevodu končan. Tako smo dobili eno največjih svetovnih katoliških pesnitev prevedeno v rimah in španskih asonancah iz izvirnika v našo pesniško besedo, kar je tudi gotovo dogodek.

V pripovedniški prozi se ta številka odlikuje po dobrih doneskih. Tako je Stanko Kociper, mladi pesnik »Goričanca«, napisal idilo dveh starcev ob zlati poroki (Starca), kako pričakujejo otroke domov in ne moreta umreti (mati), dokler se ne vrnejo. Posebno prvi del je močan, dočim je zadnji že malo konvencionalen, toda opisovanje je močno, kakor v najlepših straneh romana. — Po dvasetih letih literarnega molka se je zopet oglasil eden najboljših in najinteleigentnejših naših pisateljev Stanko Majcen s snovjo, ki bo marsikoga presenetila: s podobami iz svetega pisma nove zaveze pod naslovom Zenin. Majcen Stanka je v njegovi prozi vedno odklikoval globoka premišljena tematika, zgoščenost pripovedovanja ter poudarjen smisel. Tako so tudi te podobe, pisane na osnovi svetega pisma nove zaveze, sedaj literarno močne, dramatično razgibane črte z metafizičnimi perspektivami (Jezus in slepec, Grob), zdaj pa zopet bolj psihološko ter papirnejsko analitični pogledi v izredno zapleteno nihanje med navideznimi nasprotji Jezusovega učenja ter dramatično odločitvijo. To sta Pot na Oljsko goro in Juda Iškarijot. Tako je Majcen našo, sedanjno, večnoma opisno literaturo zopet opozoril na duhovno problematiko, na ekspresivno misel, ter za naš čas z literarno močjo osvežil nekaj bitnih večnostnih problemov, ponazorjujoč s svojo mislijo

Drobne novice

Koledar

Sobota, 5. decembra: Saba, opatica; Krispina, mučenica; Dalmacij, škof in mučenec; Pelin, škof in mučenec; Melecij, škof.

Nedelja, 6. decembra: Nikolaj, škof; Leoncija, mučenica; Pashazij, mučenec; Dativa, mučenica; Azela, devica.

OTROKOVA PROŠNJA!

Sv. Miklavž prinesi nam

POHORSKE PRAVLJICE in VESELJA DOM

— Mraz nekoliko odjenjal. Po četrtekovem mrazu, ko je bilo jutraj — 6°C, je čez noč nastopilo toplejše vreme. Mraz je v četrtek držal še celi dan, saj je bila dosežena najvišja dnevna temperatura le za dve desetinki stopinje nad ničlo. Ponoči pa se je vreme naglo preobrazilo. Zavel je jug. Že v četrtek zvečer okoli 18.20 je malce porosilo, padlo je nekaj kapljic tudi proti jutru v petek. Barometer se še vedno dviga. V soboto stanje 769 m/m. V petek je godovala Barbara, o kateri je star, že mnogokrat navedeni in ponavljani rek: »Ko se na Barbaro vidi na njivah strnišče, se vidi vsak mesec po zimi.« To se pravi, da bo padlo sicer malo snega, toda na mraz je treba računati. Barbara je bila lani mrzlejša, saj je bilo vremensko stanje takole: barometer 772,5 m/m. jutraj — 8,8 stopinj C in popoldne + 1,8 stopinj C. V petek jutraj in prve ure dopoldne se je temperatura dvignila nad ničlo.

— Novi učni tečaji za posamezne predmete: Knjigovodstvo, korespondenca, stenografija, strojepisje, italijansčina, nemščina itd. — Pričnejo 5. decembra. Nizji in višji oddelki z ozirom na predizobrazbo. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake inje posebni oddelki. Učnina zmerna. Prijave se sprejemajo dnevno v pisarni ravnateljstva. Izbra predmeta po želji. Dnevi in ure dogovorno z obiskovalci dopoldne, popoldne ali zvečer. — Novi prospekti na razpolago: Trgovsko učilišče »Christofor zavod«, Ljubljana, Domobranska 15.

— Tečaji za nemščino v Poli. Ravnateljstvo Carduccijeve gimnazije v Poli je uvedlo večerne tečaje za nemščino in sicer za začetnike, za tiste, ki že znajo nekaj nemščine, in pa za izobraževalni tečaj. Lekcije, katerih bo petdeset, bodo trajale do maja meseca prihodnjega leta.

Tudi sv. MIKLAVŽ ima

POHORSKE PRAVLJICE in VESELJA DOM

Prosrite ga, naj vam jih prinese!

— Naša Zvezda za 8. december je izšla. Kolikor bo mogoče, jo bo uprava še pred prazniki dostavila, vendar pa gg. poverjeniki upravi zelo ustrezajo, če pridejo sami ponjo. — Uprava. — Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu. Kongresni trg 2 — pričnejo dne 7. decembra. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

— Obsojeni žepar. Mali kazenski senat v Ljubljani je v sredo sodil drznega žeparja in hazardista, ki je za svoje žepne tatvine izbral veliko gnječo po tramvajih. Bil je to Janez Kunstelj, mesarski pomočnik, rojen 8. avgusta 1888 v Mokronogu. Državni tožilec je Kunstlja obtožil zločinstva žepne tatvine v štirih primerih, ko je od začetka septembra do 20. septembra med vožnjo v tramvaju potnikom izmaknil 4 srebrne ali niklajste ure v skupni vrednosti 3350 lir. Dne 20. septembra je izmaknil Todoru Mirkovu žepno uro, vredno 250 lir. Kmalu so ga zasačili, prijeli in zaprli. Kunstelj je delomržen, že večkrat kaznovan kriminalen tip. Hazardiral je. Bil je specialist za hazardno igro »kupkanje«. Obtožnica mu očita, da se je v času od 25. avgusta do 25. septembra preživljal v Ljubljani kot delomržen, se potepal, igral hazard in to obrtoma. Vsega je bil obtožen štirikratnega zločinstva žepne tatvine, prestopka zoper javni red in mir po § 158 kaz. zak. in prestopka zoper imovino po § 362 kaz. zak. (igra na slepo srečo). Obtožence je priznal, da je igral hazardne igre, priznal je tudi, da je ukradel uro Todoru Mirkovu, a mu je vrnil, druge tatvine žepnih ur odločno tajil, toda priče so ga zelo obremenjevale. V smislu obtožbe državnega tožilstva je bil Janez Kunstelj obsojen na 2 leti in 8 mesecev robije ter na 100 lir denarne kazni, kakor tudi v izgubo častnih državljskih pravic za 3 leta.

Vsaka slovenska družina naj si omisli
POHORSKE PRAVLJICE in VESELJA DOM
Dobite jih po vseh knjigarnah in trafikah!

— 30letnica prvega letalskega napada. Koncem letošnjega oktobra je preteklo trideset let, kar sta dva bolgarska letalska častnika prva v svetovni zgodovini Evrope uporabila letalo kot orožje. Na krovu nemškega dvokrilnika »Albatros« z Argusovim letalskim motorjem 100 PS sta bolgarska letalska častnika, ki sta se izurila v Nemčiji pri tovarnih Albatros v Berlin-Johannistalu, podžela v balkanski vojski, ki je izbruhnila v jeseni leta 1912, zelo važen izvidniški polet nad Ohridom. Vodnik letala in opazovalec sta bila poročnika Pilkov in Tarakčev. Odvrgla sta štiri primitivne bombe, ki so sicer naredile le majhno škodo, zato pa povzročile veliko paniko med branilci močne turške trdnjave. Ta prvi zračni napad je zelo začudil ne le vodstvo bolgarske vojske, ampak tudi vse inozemske vojaške atašeje, in že takrat so splošno opozarjali na pomen letala za vojno.

— Los na ogledih. Pred približno dvema mesecema je priplaval los moškega spola s švedskega skozi Oresund na Dansko. Sodijo, da se je tam hotel sestati z losico, ki je pred nekaj leti priplaval po isti poti in se sedaj nahaja v gozdovih severno od Kopenhage, kjer, kakor mislijo, bi se sedaj ustanovila losova družina. Po mnenju danskih gozdarjev pa je los, ne da bi izpolnil to upanje, odplaval spet nazaj na Švedsko.

— 7000 stopinj toplote na zemlji, če... Da si lahko predstavljamo ogromno svetilno moč sonca, so sončno svetlobo primerjali z umetnimi svetlobami. Merjenja so pokazala, da je sončna svetloba 200 krat bolj svetla kakor elek-

trična svetloba. Svetloba, ki prihaja od polne lune, je 600.000 krat slabša kakor sončna. Če bi hoteli kak predmet enako močno razsvetliti, kakor to napravi sonce, bi morali postaviti en meter proč od predmeta 2500 žarnic po 100 sveč. Od Jupitra izhajajoča svetloba je 5000 milijonkrat slabša kakor sončna, svetloba Siriusa pa 18.000 milijonkrat. In vendar so pokazala astrofizikalna raziskovanja, da je sonce, ki je oddaljeno od zemlje okrog 150 milijonov kilometrov, le pritlikavec glede svetlobne moči proti drugim, seveda neskončno bolj oddaljenim nebesnim telesom. Tako prekaša svetlobna moč zvezde Dorada svetlobno moč sonca za tristo krat, po drugih virih celo za petstotisto krat. Če bi bilo to nebesno telo tako blizu zemlje kakor je sonce, bi se toplota na zemlji dvignila približno na 7000 stopinj.

Za MIKLAVŽA

POHORSKE PRAVLJICE in VESELJA DOM

Dobite jih v lepi vezavi in broširane po vseh knjigarnah in trafikah!

— Poskušen umor v vinskem sodu. Veliko veselost je povzročil v mehiškem mestu Queretaro ponesrečen poskus umora. Zelo bogat posestnik je bil že več let pri svojih ljudeh zelo zasovražen kot pravcati diktator, ki je svoje podložnike na vse mogoče načine mučil. Nekega dne so se različni delavci tako razsrdili, da so sklenili svojega tirana umoriti. Napadli so ga, ko je bil ravno v svoji vinski kleti. Potisnili so ga kljub temu, da je močno kričal, v sod, ki je bil do roba napolnjen z vinom, pritrtili pokrov in odšli. Ko so naslednji dan epet prišli v klet, da bi odnesli proč truplo, svojim očem niso mogli verjeti. Komaj go odstranili pokrov od sode, se je z nekoliko steklenim, pa prav zadovoljnim obrazom pojavil njihov diktator. Sod je bil prazen. Izpil je vse vino. K ereti je skozi pokrov prihajalo dovolj zraka, da se ni zadušil. Ko je, nekoliko še omahujoč, splezal iz sode, je dejal: »Za deva moramo zaliti.« Dal je nastaviti drug sod in ko so bili od vina že sladko ginjeni, so sklenili mir. Gospodar jih je samo prosil, naj ga v ponovnem slučaja blagovolijo potisniti v večji sod, tudi s tem bo opravil.

— Dolžina črev. Dolžina črev pri ljudeh in pri živalih sesalcih je zelo različna. Človeška čreva merijo približno devet do deset metrov. Od živali ima najdaljša čreva vol, 57 metrov. Konj se zadovoljuje z 29 m črev, mula s 26 m. Čreva osla so dolga 18 m, čreva koze pa 32 m. Svinjsko črevo je dolgo 23 metrov, pasje 5 metrov, mačkino pa samo 2 m.

— Kmetija 400 let v posesti iste družine. Rod Lohsejev v Nienhagenu je eden izmed najstarejših rodov na Saškem. Najstarejši doslej po listinah ugotovljeni prednik je živel okrog leta 1560 kot posestnik kmetije in je tedaj Lohsejeva kmetija že skoraj 400 let v posesti iste družine.

3 krasne Miklavževe novosti za mladino

Rudan: **Mlada vesna** - pesmi, slike, L 15
Swift - Glavan: **V deželi pritlikavcev**
Guliverjeva potovanja, s slikami, kart. L 15.
Kunčič: **Ne-oška lestvica** - povesti s slikami, kart. L 21

Založba LJUDSKE KNJIGARNE, Ljubljana
Pred škofijo 5 — Miklošičeva cesta 5

Ljubljana

Zbiranje starih oblek

Uslužbeni urada za razdeljevanje živilskih nakaznic so po naročilu mestne občine ob razdeljevanju živilskih nakaznic za mesec december opozarjali premožnejše sloje na njihovo sveto dolžnost človečanske vzajemnosti, da se v teh zimskih mesecih spomnijo siromašnejših slojev z oddajo že ponošenih oblek in starih odevi. Darovalci so naproseni, da izročajo svoje darove v Franciškiški ulici št. 6, v Karunovi ulici št. 14, v Zibertovi ulici št. 17, Ob Ljubljani št. 29, ali pa naj sporoče svoj naslov v osrednji pisarni v Puccinjevi ulici št. 9.

*

1. Cerkevna glasha v stolnici na praznik sv. Nikolaja: Premrl: Sv. Nikolaj. Nowowiejski: Missa pro pace. Foerster: Graduale. Chlondowski: Sancte Nicolae. Šček: Sv. Nikolaj.

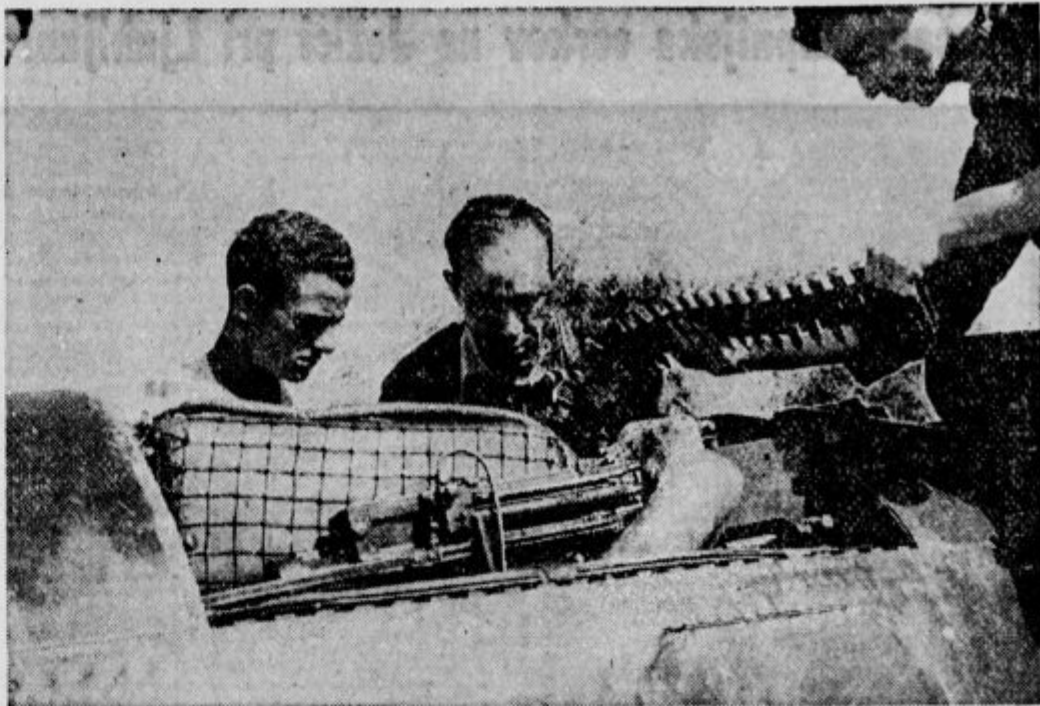
1. Nov oltarček sv. Antona v trnovski župni cerkvi. V nedeljo, 6. decembra, bo ob 5 popoldne v Trnovem blagoslovitev oltarčka sv. Antona. Častilci sv. Antona, udeležite se te ljubke slovesnosti! Obenem bo darovanje za novi oltarček.

1. Miklavžev večer v franciškiški dvorani bo danes v soboto in jutri v nedeljo, obakrat ob 4 popoldne. Darila sprejemamo danes od 9 do 12 in jutri od 9 do 12. Vse one, ki so že rezervirali vstopnice, prosimo, da jih še danes dvignejo v društveni pisarni. Skrabčeva soba, vhod iz pasaje franciške dvorane, kjer dobite tudi vse informacije. Ker vlada za ta Miklavžev večer izredno zanimanje, si pravočasno preskrbite vstopnice.

1. Sveti Miklavž pride v soboto ob 4 popoldne na Rokodelski oder! Kakor vsako leto, bo tudi letos njegov prihod s spremstvom nad vse veličasten. Na sporedu je ljubka Miklavževa igrice za naše malčke »Miklavž prihaja« z glasbo in plesom. Nato je razdeljevanje in obdaritev. Darila se sprejemajo v petek od pol 3 do 6 in v soboto od 9 dalje do Miklavževega prihoda. Vabljeni!

1. Miklavževi nastopi v Drami. Miklavž s svojim spremstvom angelov in parklov bo obiskal naslednje dramske mladinske predstave: danes v soboto: »Princeska in pastirček«, pričetek predstave ob 14. v nedeljo ob 10: »Sne-guljičica« in v torek ob 14: »Peterčkov posled-nje sanje«. Miklavž bo obdaroval otroke, za katere bodo prispeli darila vsaj do začetka vsa-kokratne predstave. Opozarjamo, da morajo biti darila opremljena z natančnim imenom in naslovom obdarovanca.

1. Miklavževanje v deškem vzgajališču na Selu bo v nedeljo, dne 6. decembra ob 4 popoldne. Zaradi pomanjkanja prostora si čimprej preskrbite vstopnice. Vse informacije se dobe pri vratarju.

Na nekem italijanskem letalskem oporišču: Vojski polnijo mitraljezo s strelivom na lovskem letalu tik pred odletom nad sovražnika.

1. Miklavžev večer priredi športni klub Vič dne 5. decembra ob 16 za mladino v meščanski šoli na Viču. Vhod čez dvorišče. Sprejem daril in rezerviranje sedežev od 15—15 istotam. V nedeljo ob 17 za odrasle v salonu pri Mahničju na Glincah. — SK Vič.

1. Učite se strojepisja! Novi eno- dve- in trimesečni tečaji pričnejo 5. decembra. Najuspešnejša desetprstna učna metoda. Vaje po diktatu, vaje v spisovanje pisem, uradnih vlog, prošenj, računov, tiskovin itd. Specialna strojepisna šola: Največja moderna strojepisnica, stroji raznovrstnih sistemov. Vpiše se lahko vsakdo, za dijake inje posebni oddelki. Novi tečaji tudi za knjigovodstvo, stenografijo, italijansčino, nemščino itd. Izbra predmetov po želji. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Prospekti s slikami na razpolago: Trgovsko učilišče »Christofor zavod«, Ljubljana, Domobranska c. št. 15.

1. V počastitev spomina pokojnega univ. profesorja g. Alfonza Paulina je darovala gospa dr. Dolšakova Vincencijevi konferenci za akademike in srednješolce 160 lir. Iskrena zahvala in Bog plačaj!

1. Sneh, veselost, presenčljiva domiselnost, to so strune, na katero bo zaigrala »Roksi« ter nam zapela že staro, a v današnjem času tako zaželeno pesem o sreči, ki nam jo daje čisto sree in ki v blagodejnih žarkih odseva od takih sončnih značajih kot je dvajsetletna Roksi. Istomensko komedijo bo v nedeljo ob pol 5 vpri-zoril Rokodelski oder. V predprodaji dobite vstopnice od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petarkova 12, I. nadstropje.

1. Letos je stoletnica rojstva opernega skladatelja Masseneta, ki zavzema v francoski operni glashi nekako isto stopnjo ko Pucini v italijanski. Naši operni publikli je znan kot skladatelj »Glumača naše ljube Gospe«, Manon in Don Quichota. Njegova opera »Thais« že dvajset let ni bila izvajana na našem odru. Novi prevod tega dela je napravil dirigent Niko Štrifol, ki je najplodovitejši operni prevajalec. Dosejel je prevzel že 62 oper in operet iz osem raznih jezikov. Uprizoritev »Thais« obeta postati v vsakem pogledu nadpovprečna predstava.

1. Tine in Franca sta poleg drugih osrednji osebi v drami: »Višarska polena.« Pristno kmečko življenje s svojo trdoto in dobroto nas pritegne, da v napetem pričakovanju sledimo igri. Slovensko delo domačega pisatelja zasluži polnoštevilni obisk. Ker je za predstavo zelo veliko zanimanje, igrali go bodo v torek, 8. decembra, priporočamo, da si oskrbite vstopnice v predprodaji, ki bo v torek od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petarkova 12, I. nadst.

1. Kr. kvstura v Ljubljani, najdeninski urad, javja, da je bila najdena denarnica z večjo vsoto denarja. Kdor jo je izgubil, naj se javi na Kr. kvsturi, soba št. 2-a.

1. Novi umetniški razstavi. Trojica Mušič—Sedež—Zorič bodo v nedeljo ob 10 otvorili svojo umetniško razstavo v Jokopičevem paviljonu. Razstavljali bodo skupno kakih 60 slik ter bo razstava odprta od 6. decembra čez božične počitnice do 3. januarja. Prva dva slikarja sta slovenski javnosti dobro poznana, tretji Zorič pa sedaj razstavlja prvič v Sloveniji. — Slikar France Pavlovce pa bo razstavljaj sam v galeriji Obhersnel ter bo imel otvoritev razstave na praznik v torek, 8. t. m. Tudi ta razstava bo gotovo budila veliko zanimanje, kajti Pavlovce se je s svojimi pokrajinskimi slikami in tihožitji uvrstil med prve naše slikarje. Odprta bo čez božične praznike. Na obe razstavi opozarjamo že sedaj.

1. C. Golar: »Ples v Trnovem.« Burka v treh dejanjih, ki se gode v sodobnem času v ljubljanskem predmestju Trnovem. Osebe: Češnovar — Cesar, Lojze — Drenovec, Polona — G. Bratina. Režiser: Milan Skrbinek. Predstava v nedeljo ob 17.

1. Vse obiskovalce ponedeljkovega simfoničnega koncerta opozarjamo, da bo začetek točno ob 18. Zato prosimo, da pravočasno zasedejo svoja mesta v dvorani. Med izvajanjem posameznih točk vstop v dvorano ni dovoljen. — Vstopnice za ta koncert so že vse razprodane.

1. Za mestne reveže je podaril g. Vladimir Premrov iz Martinjaka pri Cerknici namesto venca na grob pok. ge. Javornik Ane iz Zalne, 500 lir; g. Anton Rojina iz Slomškove ul. pa je podaril namesto venca na grob sosedu g. Jerneju Cernetu 150 lir; v počastitev spomina g. inž. Miljutina Jelčina sta darovala uradnika tovarne Jelčina & Komp. Jakob Klement in Vlado Zupan 500 lir. Mestno poglavarstvo izreka vsem darovalcem najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranij.

1. Stariš otrok, ki so imeli pri prvi konferenci slab uspeh, naj vpišejo svoje otroke v Korepetitorij, kjer vsak dan po dve uri razlagamo snov, izprašujemo, popravljamo naloge in vodimo evidenco po šolah. Vpisovanje dnevno od 8—12 in 14—16. Korepetitorij, Mestni trg 17-1.

1. Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal od sobote ob 20 do ponedeljka ob 8 zjutraj mestni viš. zdravstveni svetnik dr. Mis Franta, Poljanska cesta 15.

1. Odslej od 10 do 13 neprekinjeno radi varčevanja s kurivom, posluje dobrodela pisarna

»Po božjem svet« na Sv. Petra nasipu št. 17 za one, ki žele, da se jim vloge, prošnje itd. stavijo ali prevedejo v italijansčino ali nemščino. Ostali čas prevajalca ni v pisarni.

1. Ker mnoga podjetja v tem mesecu izplačujejo svojim nameščencem trinajsto plačo, božičnico itd., opozarjamo vas podjetja na zakonska določila, po katerih so dolžna pravilno odtegotati uslužbeniki davek. Določila so sledeča: Ako so trinajste plače, božičnice itd. določene pogodbeno, imajo značaj ponavljajočih se dohodkov, ki jih je treba pristeti redni plači dotičnega meseca, v katerem se ti dohodki izplačajo. Od skupnega zneska je treba izračunati in plačati davek po čl. 95 ter vse druge sporedne davščine. Ako pa trinajste plače božičnice niso določene pogodbeno, jih je smatrati kot dohodke, ki se pojavljajo od časa do časa in jih je vsled tega obdavčiti po čl. 96. Pri-pomnim, da so ti dohodki zavezani avtonomnim dokladam, ki znašajo 125 odstotkov od osnove, to je od uslužbenske davka. Prav tako so ti dohodki zavezani obrambnemu prispevku ter event. socialni občinski davščini. Predstojnik davčne uprave za mesto v Ljubljani.

1. Domači orehi. Za Miklavža so se pojavili na živilskem trgu in tudi drugih domači orehi, ki so prišli iz raznih dolenjskih krajev. Orehi so po 22 lir kg. Letos so orehi, kakor drugo sadje, dobro obrodili. Poleg orehov ljubljanske marnice zelo kupujejo jabolka, ki jih je sedaj precej na izbiro.

1. Katraniziranje cest se je obneslo. Ko so pred nekaj leti uvedli v Ljubljani namesto dotedanjega asfaltiranja katraniziranje, so mnogi Ljubljančani dvomili, če se bo to obneslo, saj res marsikdo ni mogel verjeti, da bo v domači plinarni pridelani katran, ki je tako rekoč odpadke pri proizvodnji plina, mogel nadomestiti dragi in uvoženi asfalt. Vendar pa je dosedanja skušnja pokazala, da se je domači katran izvrstno obnesel, hkrati pa zasluži priznanje tudi domači delavci, ki so res znali čistiše pravilno posuti s peskom, potlačiti s parnim valjarjem in enakomerno preprijiti s katranom, ki so ga kuhali v posebnem kotlu kar na licu mesta. Tako sta bili lani katranizirani Cankarjevo in Hribarjevo nabrežje ter ulice okoli univerze in Ilirskega stebra. Povsod se je katraniziranje obneslo in moremo sedaj, po več kot letu dni, ugotoviti, da v prav nobenem oziru ne zaostajajo za asfaltiranimi ter so prav tako gladke in brez prahu kakor te. Glavno pa je: katraniziranje je bilo neprimerno cenejše kakor pa asfaltiranje. Letos je bila med drugimi katranizirana Subičeva ulica, ki je prav tako odlično prestala skušnjo ter prav nič ne zaostaja za sosednjimi asfaltiranimi ulicami in cestami.

1. Vozovi stelje skozi Ljubljano. Še vedno vidimo sedaj, dasi smo že v adventu, v Ljubljani polne vozove stelje, ki jih vozijo največ razni posestniki na severu mesta iz svojih gozdov na Golovcu. Po večini je to hrastovo, bukovno in kostanjevo listje. Letos vozijo gospodarji celo več stelje skozi Ljubljano, kakor običajno, to pa zaradi tega, ker so po naredbi morali posekati več določenih gozdnih pasov, kjer ne bo več rastel gozd. Temu je umljivo, da so gospodarji pospravili tudi steljo. Tam pa, kjer je gozd ostal in bo še rastel, pa nikakor ni gospodarstva, da se gozdu jemlje njegovo naravno gnojilo, to je stelja, ki daje gozdu humuzno podlago. Prava stelja, primerna za živino in pozneje za poljski gnoj, je in ostane slama!

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama. Sobota, 5. decembra ob 14: »Princeska in pastirček.« Miklavžev nastop. Izven. Mladinska predstava. Cene od 12 lir navzdol. — Ob 17: »Deseti brat.« Cene od 18 lir navzdol. — Nedelja, 6. decembra ob 10: »Sne-guljičica.« Miklavžev nastop. Mladinska predstava. Izven. Cene od 12 lir navzdol. — Ob 17: »Ples v Trnovem.« Izven. Cene od 18 lir navzdol. — Ponedeljek, 7. decembra: Zaprti. — Torek, 8. decembra ob 14: »Peterčkov poslednje sanje.« Nastop Miklavža. Izven. Cene od 12 lir navzdol. Prvič v letošnji sezoni. — Ob 17: »Gradbenik Solnes.« Izven. Cene od 18 lir navzdol.

Opera. Sobota, 5. decembra ob 16: »Thais.« Premiera. Red Premierski. — Nedelja ob 15: »Traviata.« Izven. Cene od 24 lir navzdol. — Ponedeljek, 7. decembra: Zaprti. — Torek, 8. decembra ob 10.30: »Angel z avtom.« Prvič v letošnji sezoni. Izven. Cene od 24 lir navzdol. — Ob 16: »Thais.« Izven. Cene od 24 lir navzdol.

ROKODELSKI ODER. Sobota ob 4: Miklavžev večer. — Nedelja ob pol 5: »Roksi.« — Torek ob pol 5: »Višarska polena.« Predprodaja vstopnic na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petarkova 12, I. nadst.

RADIO. Sobota, 5. decembra. 7.30 Pesmi in napevi — 8. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovensčini — 12.45 Lahka glasha — 13. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovensčini — 13.25 Lepe pesmi od večer in danes — Orkester pesmi vodi dirigent Angiolini — 14. Poročila v italijansčini — 14.15 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec — Operna glasha — 15. Poročila v slovensčini — 15. Pokrajinski vestnik 17 Poročila v italijansčini — 17.10 Pet minut gospoda X — 17.15 Nove plošče Cetra — 17.55 Gospodinjstvo predavanj v slovensčini — 19.30 Poročila v slovensčini — 19.45 Na harmoniko igra Avgust Stanko — 20. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovensčini — 20.45 Filmska glasha — Orkester, vodi dirigent Zeme — 21.40 Komorno in orkestralno glasha izvaja in vodi dirigent Carlo Zecchi — 22. Koncert kvinteta milanske Seale — 22.45 Poročila v italijansčini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: dr. Ple-coli, Bledovska c. 6, mr. Hočvar, Celovška c. 62, in mr. Gariš, Moste, Zaloška c. 47.

Diplomatska prikazen predsednika-teologa

Poslanstvo polkovnika Housa v januarju 1915 — Edinstvena uganka v svetovni zgodovini, ki je kvarno vplivala na svetovno usodo — Kako je Wilson postal predsednik

V žalostnem januarju leta 1915. (prva zima prejšnje svetovne vojne) se je izkrcal v Evropi diplomat z neizogibnim naslovom »časnega« polkovnika, brez uradnih pooblastil, razen pisma predsednika Wilsona, ki mu je dal nalogo »spreiskati« v Londonu, Parizu in Berlinu možnosti sporazuma in da bi posredoval za največjo moralno silo sveta, ki je mislila, da bo ustvarila v svetu »amerikansko stoletje«. Bil je to polkovnik Edward House iz Združenih držav, doma iz Texasa, ene najlepših in najromantičnejših držav v Ameriki.

Kdo je bil Edvard House

Ni bil bojevit in niti inteligenten, izgledal je prav kot cowboy, srednje velik, njegove male in živahne oči so izražale tipičnega kmeta spodnjega Mississippija. Bil je eden Wilsonovih izvoljencev in je postal njegov najbližji svetovalec ter je bil vedno istih misli s predsednikom, kadar se je govorilo o zunanjih zadevah. Misli o svetovni zgodovini, izkušnje o mednarodnih zadevah niso bile pri tem polkovniku, ki je bil strokovnjak za spletke, ki jih je znal razplesti pri vsakih volitvah, bolj zavišene od navadnih kramarjev, ki so bili pozneje povlašeni v škofo Združenih bratov ali žena Rotarijev.

Bilo je to drugič ko je polkovnik prihajal odkrivat Evropo, a se je počutil neugodno v samem Londonu, kjer ni mogel najti drugih stikov kot s sirom Edwardom Greyem, ki je bil pa takrat že v nemilosti. Čutil se je majhnega pred zamišljenim Balfourjem in skoraj kot šolarček pred pretkanim Lloydom Georgeom. Odsel je v Pariz, kjer mu je Delcassé dal razumeti, da francoska vlada ne vidi dovolj jasnosti v njegovi dvojni vlogi kot osebnemu odposlancu predsednika in privatnem raziskovalcu

možnosti miru. Svetoval mu je, naj se vrne, ko bo odhajal iz Berlina. Tam je pretkan diplomatski začetnik razpravljaj o svobodi morja in ponavljal Wilsonove note, ki so se zdele nepristranske, in — še več — bile so proti angleški morskii blokadi. Njegov trud je bil brezuspešen in se je vrnil v London, ne da bi prišel do kakšnega zaključka. Odpotoval je nekaj dni pred potopitvijo »Luzitanije« in pustil vtis, da je (kar je bil v resnici) v celoti za zaveznike.

Pred odhodom je pisal Wilsonu iz Pariza dne 15. marca 1915 (The intimate papers of colonel House, Vol. I p. 354). »Pridobivam si Margerie iz zunanjega ministarstva, kjer zatrjujejo, da je Delcasséjeva desna roka in da uživa njegovo največje zaupanje. Nekateri prijatelji mi pomagajo. Skušal bom storiti isto v Berlinu in si pridobiti Zimmermanna. Če mi bo vse to uspelo, nam ne bo težko pregledati položaja.«

To je zanimiv dokument, iz katerega razvidimo, kako so si ti posredovalci ustvarjali, da bodo mogli imeti vpogled v evropske zadeve in jih nadzorovati po ameriškanskih metodah. A kljub vsemu je polkovnik House odpotoval brez vsakršnih zaključkov (kakor je bilo v programu) in se vrnil po šestih mesecih, zopet z osebnim pismom Wilsona in z uradnim predlogom za posredovanje, da izgledi voga Wilsonovih poslanec proti angleški blokadi, ki so se, čeprav je bilo v njih ostro nasprotovanje pomorske vojne, ustvarili v ameriškii krogih. Prihajal je z uradnim pismom kot nezaželen posredovalec miru med dve državi, ki sta bili v vojni.

Kakšno je bilo pravo poslanstvo polkovnika in kakšen je bil Wilsonov politični položaj nasproti dvema skupinama, med katerima je hotel posredovati ali iz politične preračunjenosti ali iz priložnostnega manevra? To je edinstvena uganka v zgodovini, ki je pa škodljivo vplivala na usode sveta. Sam polkovnik House si ni bil na jasnem o nevihti, ki jo je spetela vojna v slabotnih možganih njegovega predsednika. V oktobru 1915 je polkovnik House pisal siru Edwardu Greyu pismo, v katerem mu je sporočil predsednikov predlog, naj se skliče konferenca, na kateri naj bi se potrdili štirje temeljni predlogi: Nemčija naj bi vrnila Franciji Alžasko in Loreno; vzpostavi Belgije; nobene odškodnine in nobene priključitve; prevzem prilagojenih umerjenosti, da bi se tako izključila možnost ponovne vojne, to je: mir naj bi se sklenil v položaju, ki je bil, in na tem miru bi zavladala nedotaknjena ameriškanska mogočnost, ki bi tako še vzrasla. House je končno pisal: »Če bi osrednje sile zavrnile te predloge, bi nastala potreba, da stopimo na stran zaveznikov in vstopimo v vojno.« (The intimate papers of colonel House, Vol. II. p. 91.) To poglavje je bilo predloženo apostolu Bele hiše, preden je bilo odposlano pismo in Wilson je dedal besedico »mogoče« in jo podčrtal, saj je bila tako ljuba njegovi pameti ali bolje: njegovim hinavskim utvaram.

V resnici sta si Wilson in House delila vloge s popolno tehniko izmenjavanja politične in osebne odgovornosti pred ameriškimi javnim mnenjem. House je prihajal v Evropo, da si je tako pridobil časa pred volitvijo Wilsona, ki naj bi se predstavljal kot kandidat za Belo hišo v letu 1916., pokazujoč se kot popoln nevtralec in v istem času naj bi se zanimal (posredovanje je bilo že določeno od vodilnih krogov, kakor smo navedli v gornjih odstavkih) in kontroliral evropsko vseljevanje, ki je grozilo pod vplivom nasprotujočih si zvestobe pravi in novi domovini, in končno izločil nemški element, ki je najhujši sovražnik zaveznikov.

Poleg tega pa je bilo tu tudi vprašanje miselnosti, značaja in osebnih načinov, ki pa je bilo velikega pomena, ker Wilson ni bil, kakor je Roosevelt, drugi izdajatelj atlantske karte, utvar »ameriškanskega stoletja«, značilen politik po poklicu, ampak je bil profesor, ki se še ni odvalil dajati pouka o ustavni zgodovini.

»Speči« ljudomrznež

Bil je slučaj, da se je mogočni stroj demokratske stranke, ki mu je manjkalo moči, polastil »spečega« ljudomrzneža, da ga postavi pred svojo politično zatvornico. To se je zgodilo, ker je Wilson postal predsednik univerze Princetown in je moral

Angleška motorna vozila, ki so jih v Severni Afriki zažgala italijanska letala.

saditi zrna z mecen, ki so darovali milijone univerz, da bi omogočili sinovom predpisano »gosojo« pote Uptona Sinclaira. Demokratska stranka je tudi potrebovala za državo New Jersey reformatorja, ki naj bi prevrnil volilno mesto proti napakam krajevne uprave. Wilson ni bil Herkul, da bi počistil Avgijev hlev prekupčevalcev in sleparjev, a ko je bil izvoljen za guvernerja New Jerseyja, je pokazal za to dovolj moči, v začudenje vseh, da so marsikakšni gumbi zopet našli svoje gumbnice. Istotčasno se je pokazal dovolj naklonjenega stranki, saj je bil dobro obveščen, naj zaniži na eno oko ali včasih na obe v zadevah, ki so bile posebne važnosti za plutokracijo iz Wall Streeta. To mu je zelo koristilo pri volitvah za Belo hišo v letu 1912., ki so privedle konzula Wilsona na vodilno mesto za demokrate proti republikancem, ki so ga držali skoraj neprekinjeno od državljanske vojne.

Toda z razliko od Roosevelta, ki vara vse druge manj kot samega sebe, je Wilson znal varati bližnje in daljne. Do svojega dramatičnega »reserite« dejanja, ki je sledilo zmoti Versaillesa, je igral vlogo sfinje zelo popolno, ne ker je molčal, ampak ker je vedno govoril na tak način, da nihče ni mogel nikdar uganiti, kaj je njegova skrivna misel, če je sploh kdaj bila kakšna. Wilson ni bil moč kulture v smislu, ki ga dajemo mi temu izrazu. Njegovi pojavi o svetovni zgodovini so bili ukrivljeni in zelo pristranski, prepojeni z glasom britanske enciklopedije.

Strahotna zveza

Njegova »forma mentis« je bila bolj angleška kot ameriškanska. Njegovi okusi so bili površni in navadni. Njegovo intelektualno zanimanje zelo omejeno. Dovolj je povedano, da mu je bilo najljubše živlo (razen biblije) avanturistični in policijski romani. Njegova socialna misel je bila pod ničlo. A bil je izvrsten govornik in to je bil pravi dar, ki je bil potreben za dvig občutljivega mesta svetovne generacije 19. stoletja, ki je bila pod vladjo civiliziranih dežel z umirajočim ozvezdjem njihovih kneževskih advokatov. Posedel je dobro mero teorije o telologiji, metafiziki in filozofskijuhju, o narčutih svetovnega prepoda in je s tem brez dvoma nakazal pot za brezsmiselno in utvarno »ameriškansko stoletje«, katerega novi »avocatus fidei« naj bi bil Roosevelt. A delal je — morda podzvestno — za vraga in za blagoslovljeno vodo obenem, ker je zloglasnih štirinajst točk, ki so razorožile Nemčijo v l. 1918., prineslo tudi mnogo vode, ne, mnogo krvi moskovskemu mlinu, ki je takrat izobilil rdečo zastavo, s katero je danes vmešal v dvoživljen prapor ozvezdja — atlantske karte. (Gazzetta del Popolo.)

Otrok s štirimi nogami

V neki vasi v severni Portugalski se je rodilo dekletce s štirimi nogami. Vse noge so bile pravilno razvite, ter sta bili dve suhi, dve pa normalni. Zdravniki mislijo, da bodo otroka obdržali pri življenju.

II. EVEREST.

Dober Miklavžev nasvet!

Za Miklavža so najprimernejša praktična darila trajne vrednosti kakor: pšani stroj, gramofon, dobra nalivna peresa, žepni notesi in mape. — Najpešo izbiro pisalnih strojev, gramofonov ter plošč, nalivnih peres Parker, Mont Blanc, Aurora, Zemax, Everest itd. — ter notese in mape v starinski kožni imitaciji — Vam nudi po najnižji reklamni ceni

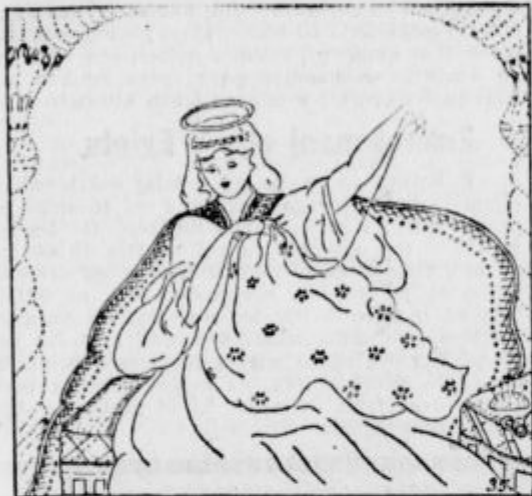
Mont Blanc, Aurora, Zemax, Everest itd. — ter notese in mape v starinski kožni imitaciji — Vam nudi po najnižji reklamni ceni

Pred nakupom si oglejte razstavljene predmete v izložbah tt. EVEREST — PREŠERNOVA 44

FANTEK V NEBESIH

TEKST IN SLIKANICE: DAGMAR KACER

26.

BLAGA SVETNICA SV. MARGARETA PA JE PRIDNO ČUVALA IN VEZLA LJUBKE OTROŠKE OBLEKCE ZA REVNE OTROČICE. TO JIH BODO VESELI!

27.

SVETI MIKLAJŽ, UČEN MOŽ, PA JE VSE LETO ZBIRAL MLADINSKE KNJIGE, DA JIH PONESE NA ZEMLJO. V LEPE PLATNICE JIH JE DAL VEZATI NEBESKIM KNJIGOVEZOM.

TOMAŽ POKLUKAR:

BELE ZVEZDICE

Če ne bi dišalo po snegu, bi šel s fanti, da bi mešali listje in trli suho dračje po logu in gozdu, po ravnam, čez drn in strn. Bo tekel jutri, čeprav mogoče že po snegu. Tem lepše!

Prav ob tem času se je tudi Majda odpravljala zdoma. Umila se je s svežo vodo in dišečim milom ter se česala, da bi bila lepa. Obklela si je siv jesenski plašč z širokimi rameni in ozkim pasom, nadela klobuček iste barve in se še ozrla v ogledalo, da bi se prepričala, če je dovolj zala. Zareče oči so se zakisrile, ognja v njih pa ni videl nikdo in tudi Majda se ga ni zavedala. Le v srečju je čutila prijeten nemir, ki ji je pravil: — »Pojdi, Majda, pojdi vendar in po-hiti!»

Ko je prihajala, jo je fant zagledal od daleč in kri mu je udarila v lice. Ni prišla prvič, pa se Matevž kljub temu ne more odvaditi mladeniškega zardevanja. O, ti čudno srce, ki se daš krotiti!

Majda si je popravila lase — vselej napravi tako, kadar ga zagleda — in stopila urneje. Lica so ji žarela, kot otrok srečna mu je odzdravila. Matevž ni opazil, da si je popravila lase, Maj-

da ni videla, kako mu je pognala kri v lica; ljudje so hiteli mimo po svojih opravkih, tema dvema pa je bilo toplo pri sreči.

»Veš, s tekačji bi moral, da bo kaj sape za zimo.«

»Boš spet tekmoval?«

»Letos še in potem bo konec. Potem bom opravil izpite in samo še čakal: najprej na službo in potem na Majdo, ki bo postala moja žena. Pomisli, tak otrok pa žena!«

»Pomisli, tak fantek pa može! mu je vrnila.

No, Matevž res ni bil fantek. Bil je na koncu pravnih študij, pomalek je lezel v javno življenje, korenjak pa tak, da ni zaostajal niti za kosei, kadar je bil doma na počitnicah, niti za tekači, ki so se znojili na smučeh. Dve leti je zmagal zaporedoma, letos bi rad še enkrat, če mu bo usoda naklonjena in če mu Majda ne bo vzela preveč časa. Po-tem bo samo delal, morda nekeje kot uradnik, morda kot odvetniški pripravnik. Skrbel bo za ženo, da ji ne bo dolg čas in za dom, da bo prijeten.

Kaj vse se pogovarjajo ljudje, ko hodijo po mirnih poteh proti Rožniku?

Stari obujajo spomine, radi pa tudi razpravljajo o boleznih, prebavi in cenah; ljudje v dobrih letih o otrocih in delu; dekleta o oblekah, fantje o športu, otroci o igračah. Takšni, kakor Majda in Matevž, pa govorijo o svojih skrivnostih, ki se ne dajo popisati in jih človek pozabi kakor »na davne, davne dni«.

Ob prvih srečanjih so na vrsti mnogoteri čustva, ki jih izpovedo, ko duša išče dušo. In ko sta si blizu, pripoveduje dekle o materi, fant pa o svojih načrtih. Prav počasi preide v skrivnostni njene družine in si čisto nehoti in navede ustvari neko plemenito in zdravo predstavo o rodu, ki se bo združil z njegovim. Posebno rada je poslušala Majda svojega fanta, kadar je govoril, da bo odvetnik, ki bo ščitil pravico.

»Zasluziti je treba toliko, kolikor potrebuješ za življenje, smisel službe pa je v delu in ne v zaslužku...« Tako je modroval Matevž in je mislil.

O čem se še pogovarjajo? O šoli in praznikih, o dobrih in krutih tovariših, o knjigah, ki jih berejo ali so jih brali, o gledališču in koncertih. Veliko pa seveda o tem, kako bo: kako bo dom urejen in kaj vse bo raslo na vrtu; ona bo skrbela za cvetlice, ki bodo rasle ob vseh gredicah, on pa bo negoval trto in sadno drevje. Oba vesta, da bo zelo lepo in drug drugega rada poslušala.

»Matevž, mami sem že povedala.«

Ah, Matevž je bil tako vesel. Objel je svojo Majdico in jo pri belem dnevu zavrtel kakor otroka.

Po stezi iz gozda je pridrvela jata tekačev. Kakor gamsi so se podili drug za drugim. Z dolgimi koraki so grabili tla pod nogami, komaj vidna meglica je puhtela okrog prenojenih teles, skozi odprta usta so puhali drobne oblčke.

Tudi Janez je bil med njimi. Nekateri so ošvrknili Majdo s pogledom, drugi so strelali samo predse v stezo. Janezov pogled je bil očitajoč in ni pozdravil. Matevž ga je razumel: lansko leto, ko so tekmovali, je bil pred njim, Janez pa je zaostal samo za sedem sekund. Samo za sedem sekund in bil je ob zmago, ob pokal; Janez je bil samo drugi, Matevž ne bo popustil, pa če bi moral iztisniti zadnje moči iz sebe.

Tudi Majda je razumela njegov pogled. Sedaj ve, s kom hodi, in prav je, da ve. V njenem srečju ni prostora za dva. Samo za Matevža ali pa za nikogar. Še zavedala se nista, da sta se držala za roki. Jata je izginila za ovinkom, slišal se je samo še mehak topot korakov.

»Kakor gamsi so ti fantje, jaz pa hodim z dekletom po Rožniku.«

»Ti je žal?« se mu je vpražala proseče v oči. Tako prisrčno je vpražala, da jo je Matevž spet prijel za roko in jo toplo stisnil.

»In kaj je rekla mama?«

»Hudo ji je bilo, da ji nisem že prej zaupala. Morala sem ji pripovedovati o tebi, mama pa je jokala. Nisem ji mogla na vsa vprašanja odgovoriti in takrat

sem šele videla, da te še tako malo poznam, moj Matevžek.« Fant je bil tiho poslušal, zakaj vsaka beseda je bila tako važna. Meščanske matere imajo včasih svoje predsodke. To je dobro vedel Matevž, da vidi marsikatera »milostljiva« veliko rajši uglasjenega mestnega gospodčiča kot pa kmetsko korenino, doma neke v hribih pri Sv. Lovrencu. Kaj takega pa mu Majda ni povedala.

Nebo je tkalo nekaj nežnega. Prav za Majdo, ki pripoveduje o materi in njenih ljubečih vprašanjih. Nič drugega nista videla razen oči, ki so zlele kakor skozi drobno linico v nekaj, kar je tako lepo, tako osrečujoče. Nenadno je zagledal Matevž na njenih kodrih nad čelom belo zvezdico.

Presunjen se je sklonil bližje in se spet ozrl proti nebu.

»O, Majda, sneži! Glej, belo zvezdico vidim na tvojih laseh!« Sklonil se je k drobnih stvarci, ki je trepetala na kostanjavih laseh, in jo poljubil. Prvi pozdrav žime je zamrl na njegovih žgočih ustnicah. Še zavrtel ni, ostala je samo še kapljica, drobnnejša od rose.

Potem sta gledala v nebo in se veselila. Vedno več je bilo drobnih zvezdic, bolj belih kot srebrih, bolj nežnih kot mrzlih. Majdi so padale na dolge trepalnice, na lase, usta in lica. Matevž jih je gledal tako od blizu, da so ugašale. To ga je ganilo, da je izpustil njeno roko.

Tri je ujel v rokav in jih kazal svoji dragi.

3 krasne knjige:

ENA DOMACA — DVA PREVODA

IZIDEJO V DICEMBRU

v najpriljubljenejši knjižni zbirki

SLOVENEČEVA KNJIŽNICA

10. decembra

AINO KALLAS:

Maševanje svete reke

Roman slovite finske pisateljice

Zivljenje in mišljenje ljudi iz dežele tisočeri lezer oživi pred vami na nepozabljiv način.

15. decembra dve knjigi

ZANE GREY:

Izdeci škrlatne kadulje

Roman iz življenja mormoncev.

IOZE VOVK:

Naš Buček

S slikami. — Srčkana zgodba vaškega fantka, na pol pridnega, na pol porrednega, kakor so otroci sploh.

Za Novo leto pa boste dobili spet 2 knjigi:

IOZE KRIVEC:

Dom med goricami

in znamenito HAGGARD-ovo povest:

Roža sveta

(čez 70 lepih slik)

Na mnoga vprašanja sporočamo, da bo izšel tudi II. del PRAVLIC BOŽENE NEMČOVE še v II. letniku

Naročite se na »Slovenčeva knjižnica«! Do Novega leta imate še čas! — Vsaka knjiga za naročnike samo 6 ur! Plačujete lahko mesečno! — Knjige obsegajo do 300 strani in jih dobite po vseh knjigarnah in trafikah! — Kdor nam pridobi 5 novih naročnikov, bo dobival sam knjige zastonj! — Opozarjamo na vezane knjige, ki so v uspehi opremi arh. VI. Oajška!

